

Kirken *i* dag

TEMA | Den digitale kirke

Det handler om at nå bredere ud i sognet Se side 18

Undgå kaos i den digitale kirke: Læg en strategi Se side 20

TEMA | Den digitale kirke

Indhold

<p>3 Folkekirkens "digitale boost"
af Henrik Bundgaard Nielsen</p> <p>4 Kolde øjne og varme hænder
af Michael Böss</p> <p>6 Den digitale folkekirke er
på sporet
af Peter Fischer-Nielsen</p> <p>8 Reformatorisk gudstjeneste-
teologi i digital form
af Nete Helene Enggaard</p> <p>10 "Stream Team" i Anna Kirke
på arbejde
af Susanne Voss Pedersen</p> | <p>12 "Ro til tro" i en coronatid
af Ane Øland Bækgaard</p> <p>14 Online-kirke – et år efter
af Jeppe Ladegaard</p> <p>16 Tilbageblik på et digitalt
coronaår
af Michael Rønne Rasmussen</p> <p>18 Det handler om at nå bredere
ud i sognet
af Christian Steffensen</p> <p>20 Undgå kaos i den digitale kirke:
Læg en strategi
af Sarah Thorngreen Auken</p> | <p>23 Regler og gode råd i forbindelse
med livestreaming af guds-
tjenester</p> <p>24 "Sjælesorg på Nettet"
under coronakrisen
af Pernille Hornum</p> <p>26 Konfirmationsforberedelse
i et coronaår
af Finn Andsbjerg Larsen</p> <p>28 Eksempler på digital kirke</p> <p>31 Nyt fra Kirkefondet</p> |
|--|--|---|

Nr. 2 | Juni 2021

20. årgang

ISSN 1601-8230

Udgiver: Kirkefondet,
Peter Bangs Vej 5B, 2000 Frederiksberg
Tlf. 33 73 00 33
E-mail: kirkefondet@kirkefondet.dk
www.kirkefondet.dk

Formand: Erik Møllerup
Generalsekretær: Henrik Bundgaard Nielsen

Kirken i dag redigeres af:
Charlotte Lydholm

Temagruppe bag nr. 2/2021:
Jeppe Ladegaard, Simon Garnæs
Jansfort, Michael Rønne Rasmussen,
Henrik Bundgaard Nielsen og Charlotte
Lydholm

Layout og produktion:
Jørn Thomsen Elbo A/S, Kolding

Årsabonnement for 2021: Kr. 275,-
Enkeltnummer: Kr. 75,-
Abonnement kan bestilles ved
henvendelse til Kirkefondet
ISSN 1601-8230

Forsidebillede: Vejleå Kirke
Foto: Michael Rønne Rasmussen

Henrik Bundgaard Nielsen
generalsekretær i Kirkefondet

Folkekirken "digitale boost"

Der er nok at tage fat på i folkekirken for at følge op på det "digitale boost", som corona-krisen har medført. Der er skabt et hav af digitale gudstjenester; der er blevet afprøvet modeller for digital konfirmandundervisning, og der er blevet afholdt en masse virtuelle møder. Og det sprudler fortsat lokalt med tiltag for at være digital kirke. Med dette nummer af "Kirken i dag" vil Kirkefondet gerne give et skub til at arbejde videre på basis af erfaringer fra det seneste års tid digitale forsøg, men vi vil også pege på det digitale begrænsninger – og hvad der bør overvejes i det videre arbejde.

Fra kontakt til relation

Mange taler om og har erfaret, at man med f.eks. de digitale gudstjenester er nået ud til en ny og bredere gruppe af mennesker. Det kan man med de digitale redskaber af forskellig art. Det bør imidlertid hele tiden overvejes, som det også påpeges i en artikel i bladet, hvordan disse mange nye digitale kontakter kan blive til relationer tættere knyttet til den lokale kirke – hvad enten de så forbliver nære digitale relationer – og/eller også bliver fysiske relationer. For netop det fysiske møde må ikke glemmes. Ofte kan de vellykkede digitale og virtuelle løsninger fungere godt, fordi de bygger på det velkendte i form af allerede indgroede og indarbejdede gudstjeneste-ritualer. Eller også er de gode digitale samvær og møder funderet i en allerede bestående og etableret fysisk relation mellem mennesker. Men

fremfor alt – så er det som Michael Böss påpeger i sin artikel – vigtigt at minde hinanden om den "ånd, der skabes ved fysisk samvær", og hvordan den fysiske "øjeblikkontakt skaber tillid."

Arbejdsdeling

Der er blevet skudt med digitale "spredde hagl" i det seneste års tid – og nu er det måske på tide at fokusere og samle kræfter og ressourcer. Det er jo ikke sikkert, at alle kirker i et lokalområde skal være lige meget digitale på alle områder. Virtuelle gudstjenester kan måske gå på skift i et provsti. Det er oplagt at lave samarbejde på tværs af sognegrænser – netop fordi den digitale menighed er ligeglad med sognegrænser! Desuden er der nogle facetter af det digitale, som måske bør løses – eller i hvert fald – tilbydes hjælp med på nationalt niveau – f.eks. alt vedr. GDPR og jura i forbindelse med den "digitale kirke".

Endelig peger Sarah Auken i sin artikel på, at inden man kaster sig ud i det digitale, så er der nogle helt grundlæggende spørgsmål, som skal overvejes. Det er f.eks., hvordan alt det digitale hænger sammen med kirkens generelle vision. Desuden skal man lokalt besinde sig på, hvilke målgrupper der er i spil, og derefter vælge digitale platforme efter det.

Det digitale supplerer det fysiske fællesskab

Fremfor alt skal vi nok mange steder i kirken indse, at det digitale for mange – især de unge – er meget mere end en envejs kommunikationskanal. Det

digitale er også for dem et forum, et sted at være og et sted at være sammen – med spil, chat og diverse sociale medier. Men nu efter mange måneder hjemme bag skærmen – måske nok sammen – men dog hver sig – så mærker de unge også på egen krop og sjæl, at det digitale er og bliver et sup-

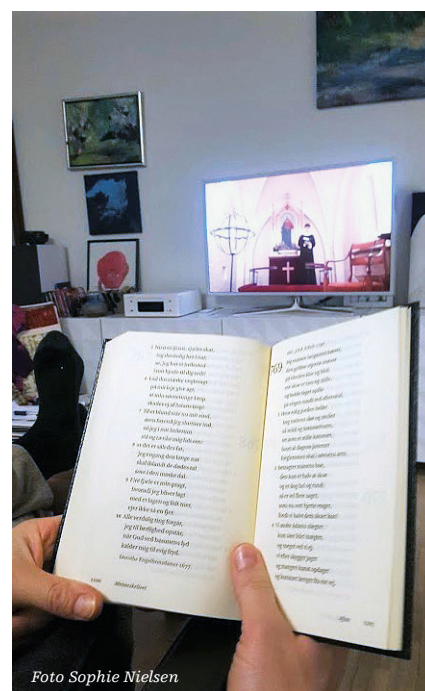

Foto Sophie Nielsen

plement til det fysiske fællesskab. Det er en fortsættelse, en videreførelse og en vedligeholdelse af det fysiske fællesskab. Denne vekselvirkning bør også være bærende – og er det vel også i stor udstrækning i kirkens tilgang til og brug af de digitale muligheder? ■

Michael Böss

dr.phil., foredragsholder og forfatter
til bl.a. "Det digitale masse menneske:
Menneskeværd i ensomhedens tid"
(2019)

Kolde øjne og varme hænder

Der er meget at vinde, men også at tabe ved digitalisering

Danmark er et af de mest digitaliserede lande i Europa. Det har vi netop haft glæde af i forbindelse med coronakrisen. Uden en vidt fremskreden digitalisering ville det ikke have været muligt at gennemføre de store programmer for testning, som vi skylder, at pandemien ser ud til at være kommet under kontrol, ud over effektive nedlukninger og befolkningens aktive medvirken. Det er også takket være digitaliseringen, at skoler og uddannelser har kunnet gennemføre fjernundervisning. På den anden side har krisen forhåbentlig også lært os at se begrænsningerne ved den digitale teknologi. Der har vist sig så store sociale og indlæringsmæssige problemer forbundet med skærmundervisning, at den kun kan anvendes som en nødløsning. På samme måde, som vi har lært, at digitale møder og gudstjenester ikke rummer den ånd, som skabes under fysisk samvær.

Digital teknologi kan være nyttig

Vi bør ikke være maskinstormere og forklejne fordelene. Digital teknologi som computere, mikrochips og skærme kan være nyttige, når de tjener bestemte praktiske formål. Den hjælper os med at udføre en lang række funktioner, som tidligere var uhyre tidskrævende. Den hjælper os med at finde information, giver os effektive arbejdsredskaber, og gør det muligt at opretholde kontakt med familie og venner på stor afstand. Men samtidig ændrer de på den måde, vi forholder os til hinanden på.

Jeg har selv en stak breve liggende fra min mor og far, der skrev dem til mig i 1970'erne, da jeg læste på universitetet. Brevene stoppede, dengang jeg fik råd til et telefonabonnement. Selvfølgelig var der store fordele ved nu at kunne tale sammen. Men der gik også noget tabt. Brevene var ikke kun et middel for mine forældre til at oplyse mig om livet derhjemme. De rummede også deres tanker og følelser. Telefonsamtalerne blev ofte mere overfladiske. I dag sender forældre og børn korte sms'er til hinanden.

Digitaliseringen ændrer samfundet

Desuden ændrer digitaliseringen samfundet, for eksempel forholdet mellem borgerne og myndighederne. I foråret 1989 mødte jeg op på rådhuset i Holstebro for at få hjælp til at udfylde min selvangivelse. Jeg havde nemlig nogle journalistiske virksomheder, men var kommet i tvivl om, hvordan jeg nu skulle indberette indtægter og udgifter. Kvinden bag skranken forklarede venligt, hvad jeg skulle gøre. Det gjorde hun også et par år senere, da der skete ændringer i skatteloven, hvis konsekvenser jeg ikke umiddelbart kunne overskue. Det personlige møde med skattemedarbejderen betød, at vi senere hilste på hinanden på gaden eller i Kvickly. Men det indebar også, at jeg nærede tillid til skattesystemet.

Den tillid har jeg og mange andre i mellemtiden mistet. Ikke kun fordi det, som i dag hedder Skattestyrelsen,

siden dengang har gennemgået flere skandaler og kriser, men også fordi vi som borgere ikke længere kan sætte ansigter på etatens medarbejdere. Vi er henvist til at kommunikere med en computer eller om nødvendigt, at tale i telefon med en person, der sidder gud ved hvor i landet.

Som oftest sker indførelsen af digitale tjenester med en begrundelse om, at digitaliseringen sikrer en mere "effektiv" kommunikation, og at der er "rationaliseringsgevinster" at opnå ved, at borgerne henvender sig til deres kommune via nettet. Det kaldes "modernisering".

Den foregår rent praktisk ved at borgeren sender nogle oplysninger eller en forespørgsel via et computerprogram, der derefter registrerer, bearbejder og besvarer dem. Den kan også bestå af en henvendelse fra myndighederne til os. At der i afsenderfeltet i et e-brev fra myndigheden står "no-reply", betyder, at det er en robot, der har sendt den. Og på den hjemmeside, hvor man bliver bedt om at henvende sig i stedet, er der ingen mennesker at kontakte, hvis ikke man insisterer og er parat til at sidde i en alenlang ventekø.

"Det ansigtsløse samfund"

Inden for sociologien taler man om, at vi er på vej ind i "det ansigtsløse samfund". Den britiske sociolog Anthony Giddens mener, at denne samfundstype forudsætter, at vi har tillid til mennesker, vi ikke længere møder ansigt til ansigt. Deri tager han efter min me-

Foto: Istock.com

Politikerne har blandt andet lovet os, at digitaliseringen af den offentlige forvaltning kan sikre en mere effektiv styring af samfundets ressourcer og en bedre og mere retfærdig behandling i velfærdssystemerne. Men der er flere etiske problemstillinger forbundet med den offentlige digitalisering.

ning fejl. For det er netop øjenkontakten, som er forudsætningen for, at vi som mennesker kan fatte tillid til hinanden. Skærmens anonymisering af forholdet mellem borger og stat kan derimod skabe mistillid.

Denne mistillid vil kunne øges med den øgede digitaliserede sagsbehandling. Desuden stiller den os over for nogle store etiske udfordringer. Politikerne har blandt andet lovet os, at digitaliseringen af den offentlige forvaltning kan sikre en mere effektiv styring af samfundets ressourcer og en bedre og mere retfærdig behandling i velfærdssystemerne. Men der er flere etiske problemstillinger forbundet med den offentlige digitalisering.

Det er socialrådgiverne for så vidt godt klar over. Alligevel ønsker Dansk Socialrådgiverforening samtaleroboter og systemer, der kan medvirke i vurderingen af de sager, de sidder med til daglig. I 2019 udtalte foreningens næstformand, Ditte Brøndum: "Vi håber faktisk, at udviklingen bliver sådan, at robotterne kan frigøre os fra en masse rutineopgaver. Den dag, hvor vi får en samtalerobot, der kan skrive et godt referat og sende de relevante data til Ankestyrelsen, så vil det være spændende og fedt." Hun mente, at

kunstig intelligens vil forbedre borgerens retssikkerhed og frigive mere tid til "varme hænder".

Digitale systemer er kun hjælpemidler, ikke sagsbehandlere

Digitale systemers såkaldte intelligens bygger på deres evne til at foretage statistiske udregninger og opdage mønstre på baggrund af store mængder data. Ved at registrere mønstre i tidligere sagsafgørelser og sammenholde dem med lovgivningen vil systemets algoritme være i stand til støtte sagsbehandleren i hans eller hendes afgørelse af, hvilke forhold der bør føre til henholdsvis imødekomme eller afslag på ansøgninger om for eksempel en bestemt social ydelse. Systemet vil også kunne foreslå afgørelser i nye sager i overensstemmelse med mønsteret i tidligere afsagte sager. På den måde kan der skabes større lighed i afgørelserne, samtidig med at der sker en hurtigere og billigere administration.

Men der er forskel på at kunne finde sammenligninger mellem adfærdsmønstre og forklare og forstå dem. Derfor bør de kun bruges som hjælpemidler til sagsbehandling, ikke som sagsbehandlere. Dertil kræves netop det, som er fraværende ved kunstig intelligens: forstå-

else, bevidsthed, ansvarlighed og evnen til at foretage etiske afvejsninger.

Et forskningsprojekt, der netop er blevet gennemført i Gladsaxe Kommune, viser, at en stor del af socialforvaltningens arbejde med ledige består af vurderinger, som aldrig bliver skrevet ned, og som derfor ikke indgår i grundlaget for maskinens beregninger.

For eksempel er det væsentligt, om den ledige lugter af alkohol eller bliver ked af det, når der bliver spurgt til helbredet, fortalte to af forskerne i forbindelse med offentliggørelsen af resultatet maj i år. Årsagen til, at sagsbehandlerne ikke skrev den slags ned, var en frygt for, at oplysningerne kunne blive taget ud af kontekst og blive brugt i andre sammenhænge.

Desuden var de nervøse for, at oplysninger om misbrug eller fysiske eller psykiske udfordringer ville betyde, at klienterne blev puttet i en kasse, de ville få svært ved at komme ud af igen. Men en sådan risiko vil et digitalt system ikke tage højde for. Den nye forskning viser altså, at automatiseringen af sagsbehandlingen medfører en fare for, at en stadig større del af den bliver overladt til systemets "kolde øjne", og at drømmen om at frigøre tid til "varme hænder" er illusorisk. ■

Peter Fischer-Nielsen

sognepræst i Højbjerg og Elsborg
Sogne og stiftspræst for "Kirken i
verden" i Viborg Stift

Den digitale folkekirke er på sporet

Siden internettets populære gennembrud i midten af 1990'erne har folkekirken digitale udvikling foregået i et adstadigt tempo. Men med nedlukningen af kirkebygningerne i foråret 2020 gik det pludselig stærkt. Skulle folkekirken køre videre, var vi tvunget til at bruge de digitale medier? Julenedlukningen og de stramme restriktioner i første del af 2021 understregede igen værdien af digital kommunikation. Men det gode spørgsmål er nu: Vil vi tage den digitale læring med os videre, når coronaen er bag os, og støvet har lagt sig?

Rapporten "Når folkekirken skal spille efter reglerne – men uden for banen" fra Folkekirken Uddannelses- og Videnscenter fra 2020 giver os måske et forsigtigt praj om, hvad vi kan forvente os. En mangfoldighed af digitale tiltag blev sat i søen i nedlukningsperioden fra 12. marts til 18. maj 2020. Men lige så mange nye tiltag, som der kan påvises i rapporten, lige så brat fik mange af dem en ende, da kirken igen åbnede dørene for gudstjenester og aktiviteter i maj: "Genåbningen af den fysiske kirke blev således i store træk lig med nedlukningen af den digitale kirke" (s. 147). Man kan nemt forestille sig, at det også vil være tilfældet i forbindelse med en mere permanent normalisering af kirkens liv.

Den fysiske kirke er uerstattelig

Coronaen har lært os, at vi alle har et dybt behov for fysisk fællesskab og kropslige erfaringer. Skolebørnene har lidt under den skærmte hjemme-

undervisning. Ældre og syge har været påtvunget en ensomhed, som digital kommunikation kun formåede at lindre en smule. Det er vel også den mest tydelige erfaring, som kirken har gjort sig under corona-nedlukningen: De digitale virkemidler var nødvendige og ofte overraskende gode – men de kunne dårligt erstatte den fysiske kirke. Derfor giver det mening at nedtrappe den digitale kommunikation en smule nu. Vi befandt os trods alt i en undtagelsestilstand, der krævede en ekstraordinær digital indsats.

Alligevel er jeg sikker på, at de digitale erfaringer og den digitale kompetenceudvikling, som corona-krisen har givet folkekirken, også vil få en mere permanent betydning. Vi har lært, at mange af dagligdagens møder kan klares hurtigere og mere effektivt over Teams eller Zoom, og vi vil formentlig blive ved med at holde nogle af vores møder på den måde. Vi har lært, at kon-

løbet af corona-perioden anskaffet sig optageudstyr, og mon ikke det også vil blive brugt i fremtiden?

Tid og kompetencer kræver prioritering

De gode intentioner vil dog også møde udfordringer, som vi må tage alvorligt. Da jeg til min ph.d.-afhandling fra 2010 undersøgte 1.040 præsters internetbrug, viste det sig, at det sjældent var lyst eller interesse, der afholdt præsterne fra at bruge flere af internettets muligheder. Det var derimod mangel på tid og kompetencer, der var de to helt store udfordringer. Det er min fornemmelse, at det fortsat vil være stopklodserne mange steder. Når kirkerne igen kan fungere normalt, vil præsterne og kirkens øvrige medarbejdere ikke bare vende tilbage til en almindelig travl hverdag, men til en ekstra travl periode med indhentning af udskudte kirkelige handlinger, ar-

Den digitale folkekirke er nok skudt i gang på et græsrodsniveau, men skal den fortsat vokse, må folkekirken ledelsesniveauer tage deres prioriteringsansvar alvorligt.

firmander kan undervises digitalt, og måske kan mulighederne også fremadrettet tænkes ind i undervisningen som et supplement til den fysiske undervisning. Vi har også lært, at vi får en større og bredere søndagsmenighed, når vi transmitterer gudstjenesten via Facebook eller YouTube. Mange kirker har i

rangementer, minikonfirmandforløb m.m. I en sådan situation vil det helt naturligt næppe være de digitale aktiviteter, der får første prioritet. På samme måde vil det heller ikke blive en tid, hvor ret mange kan finde over-skud til at dygtiggøre sig digitalt.

Udfordringerne i forhold til tid kan

Foto: Michael Rønne Rasmussen

kun løses ved, at den digitale kommunikation opprioriteres i stillingsbeskrivelser, så der afsættes reel tid til, at præster og øvrige ansatte kan løse opgaverne. Og kompetenceunderskuddet må målrettet adresseres i uddannelsen af alle kirkens faggrupper fra grunduddannelse til efteruddannelse. Den digitale folkekirke er nok skudt i gang på et græsrodsniveau, men skal den fortsat vokse, må folkekirkens ledelsesniveauer tage deres prioriteringsansvar alvorligt.

Den digitale kirke er større end sognekirken

Sognestrukturen er en tredje udfordring, som kirkens digitale udvikling støder ind i. Corona-krisen har overraskende nok ikke budt på ret mange samarbejdsprojekter på det digitale område, men rigtig mange lokale sogneinitiativer. Søndag formiddag kunne man på Facebook blive ganske overvældet over de mange forskellige gudstjenestetilbud, som man havde mulighed for at tage del i. Det kan måske gå an i en undtagelsessituation, men på den lange bane er det uholdbart, at hver eneste lille landsbykirke skal tilbyde en digital søndagsgudstjeneste.

I en norsk artikel "Seernes oplevelse av nettbaserte gudstjenester". I: Kirke

og Kultur 1/2021, årgang 126, s. 31-53 undersøger Hans-Olav Hodøl og Egil Sæbø, hvad der fra et deltagersynspunkt er vigtigt i forhold til at få en god digital gudstjenesteoplevelse. Svarene fra 209 digitale kirkegængere viser, at det allervigtigste er en oplevelse af nærvær og inddragelse i gudstjenesten. Mindre vigtigt er det til gengæld, at gudstjenesten er fra ens egen sognekirke. Folkekirken er stadig bundet rigtig meget op omkring sognestrukturen, og på mange områder giver det god mening at have en stærk lokal forankring. Men skal folkekirken for alvor rykke digitalt er der behov for flere initiativer, der går på tværs af sognegrænser. Det kunne for eksempel være en ambition inden for et provsti at udvikle en skarp digital gudstjenestemodel, der form- og indholdsmæssigt tilpasses internetmediet, og som afholdes på skift hver søndag i provstiets kirker.

Kirker har brug for juridisk hjælp

Juridiske forhindringer er en fjerde udfordring, som den digitale udvikling byder på. GDPR-lovgivningen har efterhånden længe givet kirker grå hår i hovedet og lagt en dæmper på præsters lyst til sjælesorgeriske samtaler

og kommunikation med konfirmander via internettet. Gudstjenestestreaming har vist sig at være et nyt juridisk minnefelt, for hvordan undgår man op-havsretslige problemer i forhold til sangtekster, bibeltekster og musik? Og senest er webtilgængelighedskravene på offentlige hjemmeside kommet til som en ny digital hurdle. Viborg Stift har på eksemplarisk vis tilbudt webinarer under corona-nedlukningen, hvor stiftets jurist og kommunikationsmedarbejder har behandlet flere af problemstillingerne. Det er rigtigt set, at hjælpen skal komme ovenfra, og at det ikke giver mening, at hvert enkelt sogn skal finde sin egen vej i den juridiske jungle.

Berøringsfladen er vokset

Jeg er fortrøstningsfuld omkring den digitale folkekirkens videre udvikling. Folkekirken bliver aldrig digital first-mover, og mindre kan også gøre det. Folkekirken er kommet på sporet. Menighedsråd, præster og kirkens øvrige ansatte har under corona-perioden opdaget, at de digitale muligheder har en værdi, som kun vil vokse. Kirkebænkene har måske været mere tomme end normalt det seneste års tid, men berøringsfladen til folk, som ikke normalt opsøger kirken, har formentlig været større end nogensinde på grund af de digitale tilbud. Mange kirker vil uden tvivl se værdien i at uddybe denne kontakt i tiden efter corona. ■

Om forfatteren

Peter Fischer-Nielsen er sognepræst i Højbjerg og Elsborg Sogne og stifts- præst for Kirken i Verden i Viborg Stift. Han har forsket i folkekirkens internet-kommunikation og skrev i 2010 ph.d.-afhandling om emnet: Peter Fischer-Nielsen: "Mellem sogne- og cyberkirke: En analyse af folkekirkens kommunikation på internettet". Ph.d.-afhandling fra Aarhus Universitet, Det Teologiske Fakultet, 2010.

Nete Helene Enggaard

cand.theol., ph.d. på Det Teologiske
Fakultet på Københavns Universitet

Reformatorisk gudstjenesteteologi i digital form

Gudstjenestens medialitet: Ord og ritual

"Gud taler til mennesket gennem sit ord, og mennesket svarer i bøn og lovsang". Sådan formulerede Luther i det berømte citat fra indvielsen af Torgauerkirken kernen i den reformatoriske gudstjeneste: Gudstjeneste er et dialogisk møde mellem Gud og menneske, der finder sted i ord og ritual.

De seneste årtiers landvindinger inden for homiletik og liturgik har betydet en ny bevidsthed om Luthers sans for mødets medialitet: Mødet mellem Gud og menneske er ikke udelukkende formidlet gennem ord og sprog (tiltale/svar); det finder også sted som ritualiserede – fælles fysiske – handlinger struktureret i et eget mønster og med en egen liturgisk tid.

giske mønster mellem tak, bøn, lovsang, forkyndelse m.m. I vekselvirkningen mellem ord og ritual, sprog og 'krop' kan Gud og menneske være både giver og modtager, aktiv og passiv.

I det følgende opholder jeg mig ved gudstjenesten som ritualiseret interaktion mellem Gud og mennesker – det, man kan kalde gudstjenestens liturgiske krop – for at pege på enkelte pointer vedrørende de implicite deltager- og præsteroller, der uforvarende kan blive resultat af mødet mellem luthersk gudstjenesteteologi og det digitale medie.

Den digitale gudstjenestes analoge forlæg

I rapporten "Når folkekirken skal spille efter reglerne – men uden for banen" fra FUV 2020 analyserede vi et bredt

tuelt trosbekendelse. Desuden gik en form for liturgisk kerne igen i gudstjenesterne: Evangelium, prædiken, Fadervor og Velsignelse. Kernen, der kan betragtes som en "maggi-terning" af Torgauerformlen, blev udvidet i mere eller mindre fyldig form (hilsen, antal bønner/læsninger m.m.). Den digitale gudstjeneste havde med andre ord den analoge som sit tydelige forlæg. De fleste gudstjenester ønskede da også at fastholde vekselvirkningen mellem gudstjenestens sproglige og kropsligt-sanselige led, idet ikke bare fælles elementer som salmesang og Fadervor, men også fysiske handlinger, eller gestus, som bøjet hoved og foldede hænder under fadervor, løftede arme under lysning af velsignelse, for nogen også præstens vendinger foran alteret, blev indarbejdet i den digitale gudstjeneste. Tilsvarende forsøgte mange ved hjælp af teknikker som bl.a. klipning, close ups, interiør- og stemningsbilleder inde og ude fra kirkerummet at genskabe fornemmelsen af rum og rumlighed digitalt.

Det var altså de færreste sogne, der – modsat folkekirken og søsterkirker i fx Norge og Tyskland – valgte at benytte mødet med et nyt medie til at eksperimentere med gudstjeneste og liturgi; tværtimod fastholdt man den digitale gudstjenestes kontinuitet med søndagshøjmessens i dens nuværende form.

Troskaben over for det analoge forlæg betød dog paradoksalt nok, at den digitale gudstjeneste kom til at udfordre den interaktive dimension: menighedens deltagelse i gudstjenesten som

Det var altså de færreste sogne, der – modsat folkekirken og søsterkirker i fx Norge og Tyskland – valgte at benytte mødet med et nyt medie til at eksperimentere med gudstjeneste og liturgi; tværtimod fastholdt man den digitale gudstjenestes kontinuitet med søndagshøjmessens i dens nuværende form.

Modsat romerkirkens præstecentredede gudstjenesteform, der som bekendt fandt sit højdepunkt i de til menighedens beskuelse opløftede og forvandlede nadverelementer, anså Luther gudstjenesten for en fælles liturgisk interaktion, hvori Gud og menneske gensidigt giver til hinanden i det litur-

udsnit af de mange onlinegudstjenester, der blev realiteten af kirkernes nedlukning. De forskellige gudstjenester og andagter var for flertallets vedkommende kendetegnede ved en noget kortere form end den traditionelle, analoge gudstjeneste, med fx færre salmer, udeladelse af nadver og even-

fælles liturgisk handling, der er afgørende for reformatorisk gudstjenestetologi og definerende for den nuværende gudstjenesteordning.

Netop gudstjenestens kropslige – rumlige og tidslige – dimensioner, der ligesom dens sproglige er bestemmende for formidlingen af mødet mellem Gud og mennesker, viste sig at være sværest at oversætte til digital form.

Gudstjeneste som fælles interaktiv krop – mere end individuelle deltagere

Den digitale gudstjeneste bruger sjældent pauser, tavshed eller fysisk bevægelse i/gennem rummet. De liturgiske skift i gudstjenesten og med dem også den faktiske tid, det fx tager at bevæge sig fra et (liturgisk og teologisk) sted til et andet: alter, prædikestol, pulpitur el.lign., er klippet ud eller klippet sammen i en mere tempofyldt helhed. På samme måde er det kun ganske få gudstjenester, der direkte henvender sig til en deltager på den anden side af skærmen med liturgiske opfordringer som fx "Nu må I gerne rejse jer..." – og som samtidig indarbejder den tid, det tager at rejse sig, i den digitale gudstjeneste. Deltagerne hjemme i stuerne forventes selv at afkode, hvor og hvornår de skal interagere liturgisk uden at 'falde ud' af den (nye) tid og den (anderledes) rytme, der er den digitale gudstjenestes.

Det betyder, at den liturgiske interaktion mellem Gud og menneske og mennesker imellem, der finder sted igennem skiftende fysiske handlinger i rum og tid: kroppe, der rejser sig, sætter sig og bevæger sig i et fælles strukturerende mønster med en 'egen-tid', er forsvundet ud af den digitale gudstjeneste med en anden endimensionalitet og/eller passiv deltager som konsekvens.

Samtidig synes nogle af de analoge liturgiske figurer, der har et tydeligt fælles fysisk aspekt – Fadervor, velsignelse og vendingen – at kunne få en utilsigtet dobbelthed: Hvad skal fx en bortvendt sortklædt ryg, der fylder hele skærm-billedet, eller nærbilledet af præsten med foldede hænder, bøjet hoved og løftede arme signalere? Er handlingerne også digitalt set led i en fælles – eller stedfortrædende? Rituel interaktion mellem Gud og menneske? Kommer de uforvarende til at sætte præsten og præstens kropssprog i centrum af gudstjenestens liturgi og teologi?

Foto: Michael Rønne Rasmussen

Når præsten traditionelt vender ansigtet mod alteret og på menighedens vegne henvender sig til Gud, er bevægelsen ikke isoleret til præstens krop. Det er det fælles ritualiserede bevægelsesmønster mellem gudstjenestens deltagere: gudstjenestens interaktive krop, som præstens bevægelse vokser ud af, forudsætter og sker på vegne af. Vendingen er ligesom Fadervor og Velsignelsen ikke præstens alene – og har for så vidt ikke noget med præstens kropssprog at gøre – men er derimod afgørende aspekter ved den reformatoriske gudstjeneste som rituelt fællesskab mellem Gud og mennesker.

Skal den digitale gudstjeneste frigøre sig fra sit forlæg?

Hvis den digitale gudstjeneste også skal evne at forløse de ritualiserede mediale dimensioner ved gudstjenesten, der ifølge luthersk teologi er medvirkende til, at det dialogiske møde mellem Gud og mennesker kan finde sted liturgisk, kræver det muligvis, at gudstjenesten frigør sig fra sit analoge forlæg. Det er ikke kun gudstjenestens interaktive liturgiske led, men gudstjenesten selv som interakti-

Nete Helene Enggaard har været en del af gruppen bag rapporten "Når folkekirken skal spille efter reglerne – men uden for banen" udgivet af Folkekirkens Uddannelses- og Videnscenter i oktober 2020 om folkekirkens gudstjenester m.m. i de første måneder af corona-nedlukningen i foråret. Rapporten kan downloades på www.fkuv.dk/aktuelt/nyheder/folkekirken-og-corona-1

on, der kan gennemreflekteres på det digitale mediers præmisser. Hvem ved, hvad den danske folkekirke kan lære af nye medieteorier, forskning i virtuel krop og virtuelt møde, avatars m.m. i bestræbelsen på at undgå en før-reformatorisk passivisering af menigheden og en tilhørende præstecentrering. Måske kan en fordybelse i den særlige udveksling mellem ord og ritual, sprog og (fælles) krop, der er reformatorisk arvegods, også kaste nyt lys over den analoge gudstjeneste og den måde, vi fejrer den på i dag. ■

Susanne Voss Pedersen

sognepræst i Anna Kirke
på Nørrebro

"Stream Team"

i Anna Kirke på arbejde

I marts 2020 kastede vi os ud i at producere videoandagter til menigheden til dem, som savnede kirken og fællesskabet. Der var et godt samarbejde mellem præster og en frivillig kameramand, der også klippede, samt organist og sanger, der hver uge hjemmefra indspillede en salme, præludium og postludium. Vores kirke- og kulturmedarbejder var ligeledes en vigtig aktør. Hun uploadede til Youtube og lagde links på hjemmesiden og Facebook, samt promoverede denne nye måde at være kirke på. For at inkludere resten af personalet og menigheden i processen opfordrede vi til, at de sendte os billeder og videoer, som vi brugte i videoerne. På den måde blev vores "virtuelle" gudstjeneste, noget alle kunne bidrage til.

Da vi fik lov til at holde gudstjenester igen for menighed i kirken til Kristi Himmelfart 2020 og Pinsedag, optog vi gudstjenesterne og uploadede dem, da der var en del, der ikke havde mod på at møde op i kirken, når nu myndighederne opfordrede alle til at blive hjemme. Julens bratte nedlukning løste vi også ved at optage gudstjenester uden menighed og uploadede - ligesom mange andre kirker.

Men både personale, menighedsråd og frivillige var af den opfattelse, at hvis vi kunne livestreame gudstjenester, ville vi få en mere direkte fællesskabsfølelse, mellem dem i kirken såvel som dem derhjemme. Så vi gik i gang og fik løst de mange tekniske

udfordringer med professionel rådgivning til lyddelen, da det var den største nød at knække.

Anna Kirkes "Stream Team"

Vi bruger to bemandede kameraer til både alter og prædikestol, så vi kan klippe elegant, og et enkelt robotkamera, styret af produceren fra redigeringspulten, der primært er vendt mod organisten, men kan flyttes.

Det har helt klart ført til, at menigheden på god luthersk vis har fået stort medejerskab på gudstjenesten. Der er stor iver efter at holde gudstjeneste sammen, og gøre det så godt som muligt, så tekster, temaer og forkyndelse indgår i hver søndags forberedelse. På den måde kommer billedsiden altid til at hænge godt sammen med indholdet, og entusiasmen er stor.

Vi har et "Stream Team", bestående af både personale og frivillige. Menighedsrådet har ydet midler til udstyr, og flere af dem er nu selv bag kameraet eller hjælper produceren, som er vores kirke- og kulturmedarbejder.

Det har helt klart ført til, at menigheden på god luthersk vis har fået stort medejerskab på gudstjenesten. Der er stor iver efter at holde gudstjeneste sammen, og gøre det så godt

som muligt, så tekster, temaer og forkyndelse indgår i hver søndags forberedelse. På den måde kommer billedsiden altid til at hænge godt sammen med indholdet, og entusiasmen er stor.

Vi er heldige i Anna Kirke! Som et medlem af menighedsrådet skrev til mig: "Vi har hjælpsomme frivillige, ildsjæle, imødekomende ansatte, præster og medlemmer af menig-

hedsrådet, der er gået helhjertet ind i arbejdet."

Det har været en dejlig arbejdsopgave for os, som sørger for "TV-stationen", men det har også været godt for andre. Nogle har fulgt transmissionerne direkte (typisk 5-10 seere), og efterfølgende er hver gudstjeneste blevet set ca. 200 til 300 gange, påskedagsgudstjenesten dog hele 789 visninger. Teknisk set har det fungeret

godt. Vi er stadig i proces med at evaluere og forfine, hvor der er brug for det. Man kan jo altid blive lidt bedre!

Musik

Organist og kor har heldigvis haft lyst til at medvirke, ikke bare i streamingen, men også i forberedelser og overvejelser. Organist Jørgen Lauritsen har gjort sig nogle tanker om det:

"Som organist er min kongstanke at formidle musik og salmer i gudstjenesten med enkle midler. Også når

dens fællessang, betragter jeg sangerne og orglet som "et band", der spiller og synger sammen. Det gør stilen lidt friere, end når vi akkompagnerer fællessang. Det har været meget lærerigt at kunne lytte til optagelserne og justere blandt andet lydbalancer, så på den måde har streaming også bidraget til det kunstneriske arbejde og gjort os alle "skarpere" på, hvad der skal til, og hvor vi skal holde lidt igen. Både tidsmæssigt, i lydstyrke og alle andre udtryksmæssige parametre. Alle tids-

og ekklesiologisk har vi sammen gjort overvejelser og erfaringer.

Præsterne, Jonna Dalsgaard og jeg, har hurtigt vænnet os til, at der er kameraer i rummet, og det er bestemt mere levende og nærværende, end under de første videoer, hvor der ingen menighed var til stede. Nu er der ansigter at fokusere på, og gudstjenestens dialogiske træk og nærvær skinner igennem på skærmene derhjemme, får vi at vide.

Vi er glade for at streame vores gudstjenester, så selv om restriktionerne lempes, er der stadig stor lyst til at udbrede kendskabet til gudstjenesteliv, kirke og Anna Kirke via dette medie. Vi får god respons selv fra mennesker, der aldrig har været i kirken, og vi ser dette format som en introduktion til vores kirke, i lighed med kirkeblad og hjemmeside.

Vores menighedsrådsformand, Lise Helsing har disse bud på, hvem streamingen især er vigtig for: "Det er en god ide, at streame gudstjenester. Vi når ud til folk, som ellers ikke kommer i kirken. Efter min mening kommer det især 4 grupper til gode. 1) De unge, som er generte og uvante med at komme i kirke. Her kan de være anonyme 2+3) Handicappede og ældre. Det er folk, der gerne vil i kirke, men fysisk har de svært ved at overkomme det 4) Ved sygdom, det kan ramme os alle."

Fortsættelse følger...

Foreløbig har vi planer om at streame til udgangen af juni måned.

Så længe der er motivation og opbakning, så er det lige at gå til. Vi er spændte på, hvordan både fysisk og virtuel kirkegang vil udvikle sig, efterhånden som restriktionernes bånd løsnes – åbningen er så småt i gang, og vi glæder os til at være en del af den.

Udover højmesser har vi streamet en Barn-Voksen-gudstjeneste 2. påskedag, og også gjort det 2. pinsedag. Børnefamilierne har forud for højtiden kunnet hente krea-kits, hvorfra en del af gudstjenestens indhold fremgår. Det har været spændende at arbejde med, og de gode ting, som vi har lært her i de svære måneder, behøver vi ikke at aflære, selv om vi forhåbentlig snart kan lægge "afstand, mundbind og håndsprit" fra os. ■

"Kontrolrummet" med en del af "Stream Team" i Anna Kirke.

der er kamera og mikrofoner på til streaming. Kravene til korte højmesser har stillet konkrete begrænsninger til højmessens præ- og postludium. Mens fællessang har været forbudt, har jeg spillet svagere på orglet, end jeg plejer, så korets stemmer høres tydeligere i det samlede lydbillede. Hvis ikke streaming-seerne kan høre korets stemmer, mister vi salmeversene i gudstjenesten. Uden menighe-

forløb har hver deres "fortællebuer", og nu har kirkens personale i fællesskab fundet en god form på korte højmesser, som også er fyldestgørende."

Gudstjeneste med stopur

Tidsbegrænsningen på de 30 minutter har betydet en del for gudstjenestens intensitet, men søndagen har bevaret sin glans som en særlig dag, hvor vi "kirker" sammen. Så både teologisk

Ane Øland Bækgaard
sognepræst i Ishøj Sogn

"Ro til Tro" i en coronatid

Den 11. marts 2020 holdt vi "GUDnathistorier" for børn og deres forældre. Vi havde været i tvivl, om vi skulle samle til børnegudstjeneste og spisning, nu hvor corona trængte sig på, men vi besluttede at gennemføre. Flere forældre sagde til mig ved spisningen, at de var så glade for, at de netop nu kunne komme i kirken, nu hvor verden var på vej af lave.

3 timer senere lukkede landet ned! Dagen efter skulle vi have "Ro til Tro", en meditations- og stillegudstjeneste vi normalt holder én gang om måneden i kirken. Det kunne vi jo nu af gode grunde ikke. I hvert fald ikke mødes fysisk, for også kirken var helt lukket. Men forældrenes bemærkning om kirkens betydning havde sat sig i mig. Jeg mærkede selv frygten for vores ukendte fremtid komme snigende og tænkte: Det er nu, at kirken kan være det sted, hvor frygten ikke har overtaget. Vi må kunne optage gudstjenesten og lægge den på nettet. Så jeg satte mig ned og forberedte "Ro til Tro", som jeg plejede. Jeg besluttede, at vi skulle høre fortællingen om stormen på søen, hvor vi hører Jesus sige: "Hvorfor er I bange, har I endnu ikke troen?"

Den første "Ro til Tro" online

Samme aften gik jeg alene i kirken. Tændte lys, satte lysgloben frem. På en stol foran alteret stablede jeg salmebøger op i højden, så det passede med, at min Ipad mini kunne filme gudstjenesten. Jeg havde aldrig prøvet at sende live fra Facebook før, men jeg tænkte, at vi måtte prøve det. Forud havde jeg skrevet på Facebook, at man

kunne følge linket og være med, når kirken gik 'Åndline' og sendte "Ro til Tro" kl. 20.00.

Jeg nåede ikke at gennemtænke liturgi eller overveje, hvad der virker på skærmen, eller hvad der ikke virker. Jeg gjorde bare, som vi plejede til "Ro til Tro". Musikken bliver normalt spillet på klaver af vores organist. Denne aften måtte vi nøjes med musik fra min mobiltelefon og fællessang, hvor jeg sang for a capella og jeg håbede, de sang med ude i stuerne. Det var en syret fornemmelse, for jeg anede ikke, om der var nogen derude. Jeg stolede på, at det gav mening at finde "Ro til Tro", også selvom vi ikke kunne ses fysisk.

Kirken kom hjem i stuen

Da gudstjenesten var slut, kunne jeg se, hvor mange der havde deltaget. Streamingen havde haft en rækkevidde på ca. 1500 personer med 300 visninger og over 60 likes og kommentarer! Folk sendte mig billeder af deres tændte fjernsyn, hvor jeg stod i præstekjole og takkede for at hjælpe dem til at finde "Ro til Tro", når alt omkring dem var uroligt. Vi sluttede gudstjenesten med at synge "Sig månen langsom hæver". Det berørte mig at synge sidste vers i denne situation: "Se nådig til min slummer, og trøst mig i min kummer, og trøst min syge nabo med." Vi viste folk derude, at de ikke var alene, på trods af vores isolation – kirken kom hjem i stuen til dem.

Siden har vi livestreamet "Ro til Tro" en gang om måneden, og den har et ret stabilt antal deltagere på ca. 25-30 personer. Vi har siden den første gang forfinet det, fået livemusik igen og en professionel til at optage, så kva-

liteten er blevet noget bedre. Min liturgi er, som den hele tiden har været. Og for at være helt ærlig, har jeg selv været ret overrasket over, hvordan sådan en sanselig, meditativ gudstjeneste kunne give mening uden kirkerummets ro, fred og højtidelighed.

Liturgien for en "Ro til Tro"-gudstjeneste

Blot for at læseren kender præmissen for den undren, vil jeg introducere, hvad der foregår til en "Ro til Tro"-gudstjeneste. Liturgien er simpel. En velkomst, en bøn, salme 786 "Nu går solen sin vej" (den begynder vi altid med). Så følger en ca. 10 minutter lang visuelt guidet meditation over en bibelhistorie. Menigheden guides ned i kroppen ved en lang intro, herunder lukkes øjnene eller blikket slås ned. Under selve meditationen tages menigheden med ind i en bibelhistorie på en indre rejse. I meditationen over "Stormen på søen", startede den sådan: "Du står ved bredden af en sø i det gamle Israel. Se dig omkring, hvad kan du se her? Er der koldt eller varmt? Foran dig kan du se Jesus stå med sine disciple. De går i nogle både, der ligger ved land, og du sniger dig med om bord. I lægger fra land, hvordan er stemningen her? Du kan se Jesus, er han rolig? Mild? Fredfyldt? Urolig? Og sådan fortsætter hele meditationen med spørgsmål, hvor den enkelt trækkes med ind i bibelhistorien og forholder sig til den fra sit eget liv. Længere henne i meditationen, da Jesus har råbt: Hvorfor er I bange, har du endnu ikke troen? Spurgte jeg: Hvad svarer du? Er du bange? Urolig? Har du troen?"

Denne meditation slutter med ordene 'Frygt ikke, tro kun,' og menigheden skal nu hvile i de ord i 5 minutter (normalt når vi er i kirken er det 10 minutter, men det bliver for langt online). Herefter er der lystænding, Fader vor og velsignelse. Og til sidst synger vi en aftensalme. Det hele varer ca. en halv time.

Reaktioner på "Ro til Tro"

Alle de gange vi nu har livestreamet "Ro til Tro", har liturgien været den samme, som menigheden kender. Der har altså været noget trykt i, at det, de tændte for, var det, de normalt oplevede i kirken. Jeg kunne også se allerede fra første gang, at der var deltagere med, som normalt ikke kom til "Ro til Tro" i kirken, så for dem har det været nyt. Flere skrev til mig efter første gang: "Tak for en dejlig gudstjeneste, du var med os i sommerhus." "Tak for at tage os med Åndline". "Det gav mig ro, at du lyste Guds velsignelse".

Forud for denne artikel har jeg skrevet og spurgt dem, som jeg kan se ofte er med på online "Ro til Tro", om de kunne sætte ord på, hvad der gør, at "Ro til Tro" giver mening for dem også online. En gennemgående erfaring, de har, er, at de finder en tryghed og ro, også hjemme i sofaen. Flere skriver faktisk, at de synes, det er mere afslappende at sidde derhjemme under et tæppe med en kop te og søge helt ned i kroppen. Lytte til min stemme,

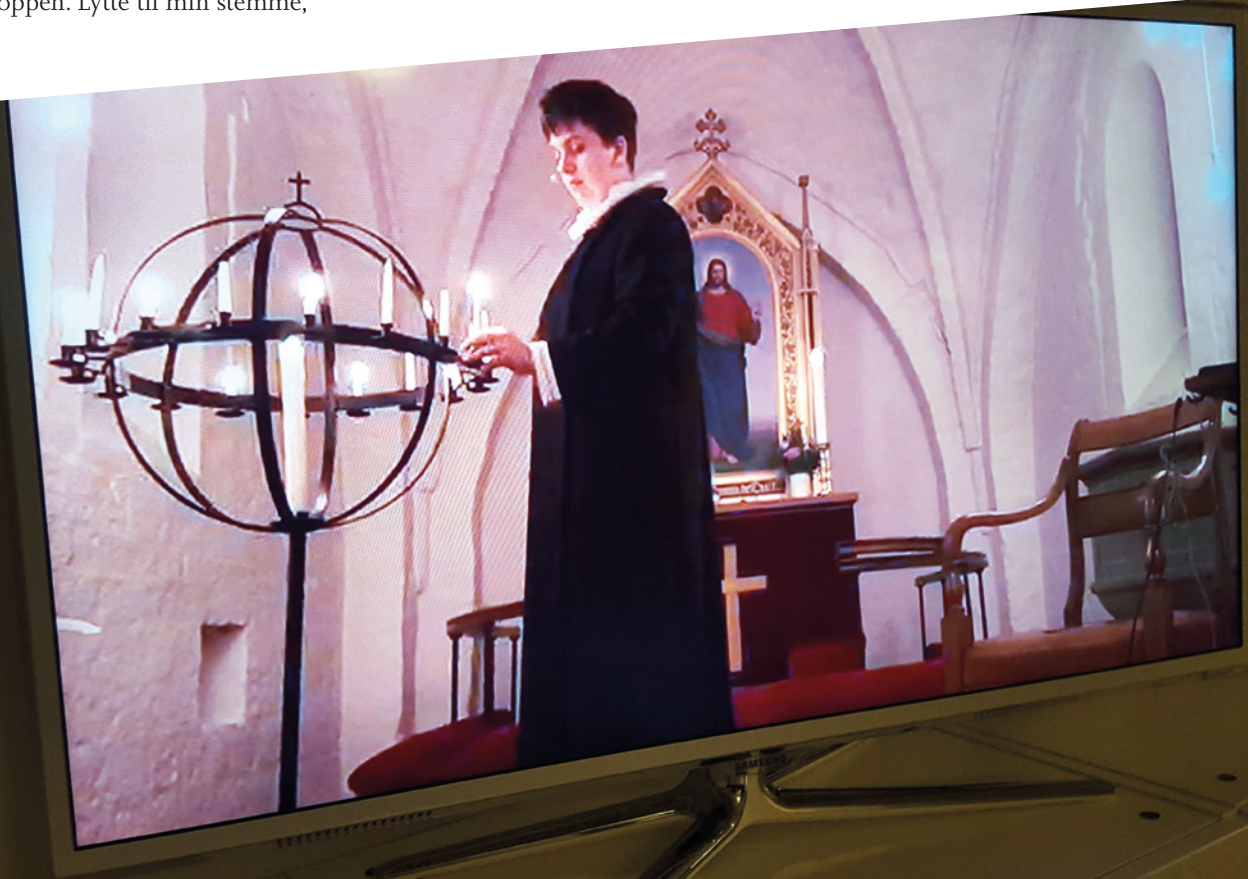
følge historien og lytte til musikken. De fleste skriver også, at de tænder lys derhjemme, når jeg tænder lys i kirken, og på den måde er de deltagende. Andre har savnet kirkerummet og manglet det, men har alligevel fundet en vis ro ved at følge med hjemmefra, nu hvor det ikke kunne være anderledes. En skriver om det fantastiske i, at kirkens rum og Gud nærmest flytter ind i stuen hos hende, mens "Ro til Tro" står på.

Hvad kan "Ro til Tro"?

Af gode grund har jeg ikke selv oplevet at sidde på den anden side af skærmen til en "Ro til Tro"-gudstjeneste. Jeg vil alligevel komme med et par bud på, hvorfor jeg tror, at "Ro til Tro" har virket så fint online. For det første tror jeg, mange har haft brug for det velkendte. I Ishøj Kirke er "Ro til Tro"-meditationsgudstjenester samt "GUDnathistorier"-børnegudstjenester, de to typer faste gudstjenester, som har den største menighed. Der kommer normalt ca. 3-4 gange så mange til "Ro til Tro" i forhold til en højmesse. Det betyder også, at "Ro til tro" faktisk er en mere velkendt gudstjeneste for flere, end den almindelige gudstjeneste om søndagen. Netop det velkendte tror jeg, folk har trængt til. Og ved at deltage i "Ro til Tro" har de kunnet opleve noget af kirkens fred derhjemme.

For det andet, så indgyder "Ro til Tro" til ro og fred, noget som for mange er en mangelvare. Også for corona oplevede jeg tit folk sige, at de nyder den ro og fred "Ro til Tro" giver i en hverdag med stress og jag og mange indtryk. De nyder, at det ikke er en prædiken, de skal forholde sig til, men at de i stedet inviteres ind i en bibelhistorie, som de personligt kan forholde sig til. De sætter også stor pris på den tvungne fælles stilhed, hvor man sidder for sig selv og alligevel ved, at der er andre omkring én. Den konkrete kropslige handling at tænde et lys er også let relaterbart for mange. Det blot at tænde det, eller faktisk tænde det for en, de savner eller elsker. Det er simpelt, og alle kan være med, uden det kræver den store trossmæssige forpligtigelse som f.eks. nadver kan opleves som.

For det tredje tror jeg faktisk, at "Ro til Tro" (og alle andre gudstjenestehilsener og videoer online) giver en håbsindsprøjtning ind i en tid, der føles håbløs og modløs. Jeg tror, mange har følt, at online-kirke faktisk har været et modsvar til den herskende frygt, der har været i samfundet og medierne. Ved at deltage i en online-gudstjeneste har folk fået lidt fred, håb og måske endda ro til tro på, at det bliver godt igen. ■

Jeppe Ladegaard

Tværkulturel medarbejder i Apostelkirken
på Vesterbro i København

Online-kirke - et år efter

Da statsministeren indkaldte til pressemøde, og rygterne svirrende om total nedlukning af Danmark, blev alle sejl sat til i Apostelkirken på Vesterbro: Vi ville være klare allerede den første søndag med en fuld, livetransmitteret gudstjeneste fra kirken.

Søndag morgen baksede vi med dinglende kabler og mobiltelefoner. Alle var spændte, men det lykkedes at få hul igennem til Facebook, og præsten hilste: "Godmorgen!" I chatten tikkede det ind med hilsner. Anstrengelserne bar frugt og blev vekslet i glæde over at kunne fejre gudstjeneste. Det var både en underlig og ensom oplevelse at sidde der og sende, men det var samtidig med en følelse af, at det her var vigtigt. Vi skulle helt klart fortsætte – kirken skulle ud over rampen.

Der fulgte nødvendige samtaler om liturgi og indhold i gudstjenesterne. Skulle der fx være mere musik og mindre sang ved gudstjenesterne? Skulle præsten sidde ned eller stå op? Hvilke bønner skulle vi bruge? Det blev vigtigt at svare på helt grundlæggende spørgsmål som: Hvad er en gudstjeneste? Og hvad er vigtigst netop i denne tid?

Fællesskabet blev udfordret

Kirken er et fællesskab. Og gudstjenesten er den ramme fællesskabet mødes i. Og selvom Danmarks Radio proklamerede, at vi er "sammen – hver for sig", så blev det en tid, hvor fællesskabet blev udfordret. Vi gjorde os umage og brugte mange timer på tekniske løsninger, men oplevede, at online-gudstjenesterne rummede et para-

doks. Gudstjenesterne blev envejs-kommunikation med fine prædikener den ene vej. Og menigheden svarede med emojis. Vi insisterede på, at vi hver for sig var sammen i et stort fællesskab.

Gudstjenesten går på to ben. Det ene ben er forkyndelsen, bønner og salmer. Det andet ben er fællesskabet omkring denne forkyndelse. Med online-gudstjenesterne manglede vi fællesskabet. Vi fik ikke slukket vores kirke-kaffe-tørst, der var ikke børn i fælles leg, og vi fik ikke mødt hinanden og talt sammen. Gudstjenestefællesskabet hinkede afsted på ét ben.

Facebook-grupper som digitalt fællesskab

Det andet ben forsøgte vi at få gang i med Facebook-gruppen "Mens kirkedøren er lukket". Vi inviterede menigheden med ind i et forsøg på at lave et

digitalt fællesskab, hvor menigheden, frivillige og ansatte lavede indhold sammen.

Hver morgen blev der sendt en livestreamet morgenbøn med efterfølgende zoom-morgenkaffe. Og hver aften var der højtlesning af Selma Lagerlöfs "Kejseren af Portugalien". Folk delte tanker, bønner og gode historier med hinanden i Facebook-gruppen.

Vi lavede også en tilsvarende Facebook-gruppe for de små, mellemstore – og deres forældre "Børn i Apostelkirken". Og to frivillige i kirken lavede gruppen "Krummerne", som var en gruppe kun for juniorerne. Det blev til masser af sjov, interaktiv børnekirke-indhold. Også her var det i høj grad menigheden selv, der tog initiativ og skabte indhold.

I Apostelkirken er der også en større gruppe farsitalende fra hovedsageligt Iran og Afghanistan. De havde allerede

Billede fra optagelse af "Det Muntre Påskeskøkken" med forslag til tilberedning af påskelam. Og måltidet blev krydret med masser af små påskeindslag undervejs. Mange i menigheden fulgte programmet og lavede påskemåltid efter TV-køkkenets instrukser og opskrifter. Og da lammet blev taget ud af ovnen, hoppede vi over på Zoom, hvor vi skålede med hinanden.

en Facebook-gruppe. Men den blev udviklet endnu mere og ugentlige zoom-møder med undervisning i kristendom og samvær for at dæmme op for ensomhed.

Med de forskellige Facebook-grupper og Apostelkirkens officielle Facebook-side forsøger vi at digitalisere nogle af de grupper og fællesskaber, som var i kirken før nedlukningen. Og det viser sig ret tydeligt, at når rammer er der - og man gør sig umage for at pleje dem - så vil folk gerne deltage og bidrage.

Påskefejring på nettet

Allerede en måned efter nedlukningen var det påske – kirkens helt store højtid – og vi måtte stadig ikke mødes. Så endnu en gang gik vi i tænkeboks og spurgte os for i menigheden: Hvordan skal vi fejre påske "sammen – hver for sig"? Det blev blandt andet til "Det Muntre Påskeskøkken" med forslag til tilberedning af påskelam. Og måltidet blev krydret med masser af små påskeindslag undervejs. Mange i menigheden fulgte programmet og lavede påskemåltid efter TV-køkkenets instrukser og opskrifter. Og da lammet blev taget ud af ovnen, hoppede vi over på Zoom, hvor vi skålede med hinanden

og oplevede og viste hinanden vores gastronomiske frembringelser.

Det digitale fællesskab var ikke kun en erstatning

Efter påske fik vi lov at åbne kirkedøren igen – dog skete det under nye, restriktive forhold. Vi planlagde at trække stikket for vores livetransmissioner og håbede, at vi stille og roligt kunne finde tilbage til den gamle gænge fra før coronaen. Men så modtog vi en række henvendelser fra en del af menigheden, som vi ikke havde kendt til før coronatiden. De bad os om at fortsætte livestreamingen. Det er mennesker, for hvem nedlukningen af kirkerne havde betydet, at de nu kunne komme i kirke. Stress- og depressionsramte, ældre, udlandsdanskere og farsitalende, der har været en del af kirken, men ikke længere var til stede i Københavnsområdet.

Disse reaktioner kunne vi ikke sidde overhørig. Vi fik stærke indtryk af, hvad det digitale fællesskab faktisk kan. Vi måtte revidere vores opfattelse af online-gudstjenesterne som en "erstatningsvare". For nogle var det den eneste mulighed for overhovedet at være med i et fællesskab.

Den digitale menighed

Vi mødte med andre ord den digitale menighed. Det rejste selvsagt en masse nye spørgsmål. Vi kendte den fysiske menighed, som kirkerummet og hele det kirkelige arbejde er indrettet efter, med et lokalt menighedsråd, møder, fællesskaber, en menighedspleje m.m. Men den digitale menighed, som bad om vores opmærksomhed, mødte vi

først, da den fysiske menighed blev lukket ned. Vi har i en årrække lagt prædikener fra søndagens gudstjenester ud som podcast. Og det blev til mange møder med mennesker, vi ellers ikke kendte til eller vidste om. Nu fik de stemme. Vi kom på talefod. Det skabte naturligvis både glæde, og det understregede, at arbejdet med podcasts skal prioriteres. Men den digitale menighed ville mere: Kirken havde åbnet sig for dem. Jeg forestiller mig, at vi her har at gøre med en gruppe, som vi må være forpligtede på at tage hånd om – helt på linje med kørestolsbrugere og hørehæmmede, som kirken langsomt har indsat, at vi skal tage hånd om med køre-ramper og med teleslyngeanlæg.

Så vi besluttede at investere i et mere professionelt og permanent videosystem til kirken. Det skulle være professionelt, og det skulle kunne betjenes af frivillige. Men sådan noget teknik koster både meget tid og mange penge. Og selv nu efter et år med livetransmitterede gudstjenester, oplever vi stadig tekniske udfordringer og internetudfald.

Det seneste år

Sommeren kom, og vi glemte næsten ordet Covid-19 og den virkelighed, det ord dækkede over. Men da sommeren begyndte at gå på hæld, så steg smitten ret dramatisk. Den anden bølge ramte os i Danmark. Op til jul blev kirkerne de facto lukket fra og med lillejuleaften. Det mindede om nedlukningen i påsken tidligere på året,

Fortsættes næste side ►

Michael Rønne Rasmussen
sognepræst i Ishøj Sogn

Fortsat fra side 15 ►

og det var ikke rart. Vi var tilbage ved en situation, der lignede den, vi havde i påsken, hvor vi skulle markere en stor kirkelig højtid, dog med endnu kortere forberedelsestid, men med en del mere erfaring.

I januar blev vi klar over, at restriktionerne ikke ville blive løftet foreløbigt. Vi åbnede derfor igen Facebook-gruppen "Mens kirkedøren er lukket". Med online-aktiviteter fik vi en fornemmelse af, at "nyt er godt". Det er meget tydeligt med de fleste ting, vi har lavet, at der er meget deltagelse den første tid, men langsomt og over tid daler interessen for aktiviteten. Det oplevede vi med morgenbønner, aftenlæsning, børnekirke, men ikke så meget med zoom-fællesskabet af farsitalende. Samtidigt kan vi også spore en grad digital-udmattelse blandt menigheden og os selv: "Sammen – hver for sig" hittede ikke længere på samme måde. Og det er tydeligt, at det at dele liv og tid har været en mangel længe. Derfor lavede vi fra januar til april to tiltag sammen med menigheden, som vi kalder "Min Historie" og "Den Blå Time". Sidstnævnte var én gang om ugen, hvor en kunstner og en af præsterne lader kunstværker kommentere søndagens tekst. "Min Historie" var hver aften, hvor en vært inviterede et medlem af menigheden til at fortælle sin eller én historie. Vi oplevede, at især "Min Historie" var noget, menigheden havde savnet – muligheden for at lære hinanden bedre at kende og muligheden for at kunne spejle sig selv i historierne.

Erfaringen med online tilstedeværelse for Apostelkirken er gået fra at være en kan-opgave til at blive en skal-opgave. Det er ikke sikkert, at alle kirker skal bruge lige mange timer og ressourcer på det – og måske vi har brug for en samtale om en slags arbejdsfordeling, som en måde at løse denne folkekirkelige opgave på. ■

Tilbageblik på et digitalt coronaår

Kirkeåret 2020 -2021 vil givetvis gå over i historien som et markant anderledes år. For første gang i den danske kirkes historie har folkekirkens menigheder i perioder været afskåret fra at deltage i kirkens liv, hvad enten det nu var i kirkerummet eller i de tilstødende lokaler.

Men det blev også det år, hvor vi alle sammen blev tvunget til at tænke – ikke ud af boksen, men ud af kirken. For os i Ishøj blev det de digitale muligheder, som vi greb ud efter. Nogen var vi lidt fortrolige med i forvejen – andre måtte vi lære at kende fra bunden af. Det blev til det, som man vist kalder en stejl læringskurve.

Naturligvis havde sognet allerede en hjemmeside, og Facebook bruger vi også flittigt. "Vi", det er i denne sammenhæng et folkekirkeligt sogn og kommune med ca. 23.000 multimixede beboere, hvoraf ca. 45% er medlemmer af folkekirken. I selve pastoratet er der tre kirker, to gamle og en ny, samt fem præster, der arbejder tæt sammen. Vi havde også lige fået ansat en kommunikationsmedarbejder, hvilket viste sig at blive helt afgørende for vort digitale arbejde gennem hele coronaåret.

Mindst én hilsen om dagen på Facebook

Som Ane Øland Bækgaard andetsteds

Reaktioner fra en af sognets beboere efter den første nedlukning: "For mig har den daglige hilsen, I har lagt op på Facebook været meget givende. De små uddrag fra Bibelen har været nemme og trygheds-skabende at læse. Samt til at reflektere over. Jeg har haft stor glæde af det. Og også jeres online-gudstjenester har været en god ide. Jeg har gået og lyttet til dem, imens jeg fx har vasket op søndag formiddag. Det har givet mig en mulighed for at "deltage" mere i kirken, da jeg til tider kan have svært ved at komme ud af fysiske årsager. Så for mig har det været en stor glæde".

fortæller, var det ret hovedkulds, vi kastede os ud i det digitale hav. Vi bestemte hurtigt, at der hver dag skulle bringes mindst en hilsen til sognets beboere på Facebook. I perioden 12. marts til 12. maj blev det til i alt 114 opslag eller ca. to hver dag. De mest enkle var korte bibelteksler eller bønner illustreret med et foto. Dernæst begyndte vi at lave små korte video-film med vores telefonkameraer, men med tiden kastede vi os også ud i at optage med et digitalt kamera og klippe film sammen. Halvanden uge efter nedlukningen bragte vi vores første gudstjeneste, men vi turde ikke live-streame. Det blev derfor et sammenklippet produkt, men på et tidspunkt kastede vi os naturligvis også ud i det. Det skyldtes i høj grad, at vi fik stor hjælp fra en frivillig i sognet, som siden januar 2021 er honoreret for at forestå den tekniske side af de streamede gudstjenester, vi siden 1. januar har bragt hver søndag. I takt med, at krav og forventninger til kvaliteten voksede, måtte vi også etablere os med en kanal på YouTube, hvor vi nu har ca. 60 videoproduktioner liggende, hvoraf de 25 % er offentligt tilgængelige.

Af de analyser, vi efterfølgende har lavet over vore opslag på Facebook, kan vi se, at det især er vore live-streaminger og egne videoproduktioner, der både når langt og afstedkommer mange positive reaktioner fra modtagerne. Også det lidt mere opbyggelige i form af bibelvers, salmer og bønner bliver godt modtaget.

Vi har vundet meget

Når vi ser tilbage på det sidste år, er vi tilbøjelige til at sige, at vi har vundet meget.

Godt nok var vi i perioder lukket ned, men samtidig har de digitale tiltag knyttet en del mennesker til kirken, som vi ikke havde kontakt med før.

Foto: Michael Ronne Rasmussen

Helt konkret er antallet af følgere af vores facebookgruppe "Ishøj kirker" fra marts 2020 steget fra 925 til nu 1.401. Afgørende i denne sammenhæng er helt sikkert, at vi har en god indgang til Ishøjs lokale Facebook-gruppe "Vores Ishøj", der har over 13.000 følgere. En del af vores videoer og live-streaminger er således også bragt der.

Den store udfordring bliver naturligvis nu, hvordan vi forholder os til en fremtid uden corona. Skal vi tilbage til tiden før corona? Eller hvordan kommer vi videre ind i den digitale fremtid, nu hvor vi ikke mere er tvunget til at sejle i ukendt farvand? ■

Hjemmeside:
www.ishoejkirker.dk

Facebookside:
www.facebook.com/ishoejkirker

YouTube:
Kirkerne i Ishøj

Kirkemagasinet sommer/
efterår 2020:
Efter den første nedlukning gjorde Ishøj sogn status over situation ved at lave og husstandsomdele et Kirkemagasin om: "Fællesskab – hjemme hver for sig".
Se: www.ishoejkirker.dk/page/4361/kirkeblad

Christian Steffensen
stifter og direktør i ChurchDesk

Det handler om at nå bredere ud i sognet

Jeg er blevet spurgt til, hvordan kirken skal måle og forstå "tallene på det digitale". Det er ikke første gang, jeg får det spørgsmål, når det handler om digitalisering. Det er for mange et oplagt første forsøg på at forstå effekten af digitale værktøjer. Hvor mange visninger har vi på YouTube, og hvad betyder besøg på hjemmesiden? Men er det i virkeligheden besøg på en hjemmeside eller visninger på YouTube, som er meningsfulde tal at måle for en kirke?

Nu er det afgørende, at I som kirke ikke lader jer nøjes med visninger på YouTube eller hjemmeside. Det er nu, I skal tænke videre og lære de mange mennesker at kende. Hvordan fastholder og udbygger I kontakten til de mennesker, så I ser dem igen?

Jeg tror på, at kirken skal se på nogle andre og meningsfulde tal for at forstå resultatet af den digitale indsats.

Det er meget naturligt at forholde sig til, om kirkens hjemmeside er velbesøgt, eller om antallet af visninger på en video er godt eller skidt. Det er

tal, som har den fordel, at de er lette at finde frem til – men de har også den ulempe, at de let bliver overfladiske og ligegyldige. De er i bund og grund ikke særligt meningsfulde. Kirken skal i stedet tænke i relationer og direkte kontakt. Rigtig mange mennesker interagerer med kirkens digitale indhold som f.eks. hjemmeside, videoer, nyhedsbreve og sociale medier. Det rummer en helt oplagt mulighed for at etablere og udbygge relationen til de mennesker. Med andre ord; de fleste sogne har store og uudnyttede muligheder i at arbejde med at få konverteret anonym statistik til kendte mennesker og relationer. Det handler om at nå bredere ud i sognet, og her får vi brug for hjælp fra digitale værktøjer. Det vil jeg komme tilbage til – men indtil videre blot understrege min hovedpointe: Vi skal arbejde med tal og målsætninger, som er meningsfulde og giver værdi.

Den digitale indsats skal understøtte kirkens arbejde

Kirken har begrænsede ressourcer at gøre godt med, og arbejdsopgaverne er endeløse. Jeg er derfor stor fortalere for, at man ser på sine indsatser og måler på effekter. Et sogn er en kompleks organisation med mange mennesker og få medarbejdere. Det er derfor nødvendigt, at kirken evaluerer og prioriterer klogt. Den digitale indsats skal tjene kirken, og her er det som sagt utilstrækkeligt at måle på anonyme mennesker i en statistik. Vi skal simpelthen se det digitale som en del af kirkens mission og relation til mennesker! Hvis du vil forstå, om jeres arbejde med hjemmesiden står mål

med effekten, skal du ikke se på besøgstal. Du skal forstå, om I er kommet bredere ud i sognet eller fået kontakt med flere mennesker. Og her mener jeg mennesker, som I kan nå ud til direkte og personligt, fordi I kender f.eks. navn, e-mail og interesser. Det betyder også, at I har en direkte kontakt og ikke er afhængige af en visning i en algoritme hos Google eller Facebook. I virkeligheden vil jeg argumentere for, at kirken skal konvertere som det – hedder på fagsprog – trafik og statistik til længerevarende relationer.

Det seneste års tid har kirken har været lukket, og mange har været nødsaget til kun at nå ud til mennesker digitalt. Det har skabt mange gode eksperimenter med digitalt indhold, som er blevet læst, set og lyttet til af en masse mennesker – mange af dem nye eller ukendte. Nu er det afgørende, at I som kirke ikke lader jer nøjes med visninger på YouTube eller hjemmeside. Det er nu, I skal tænke videre og lære de mange mennesker at kende. Hvordan fastholder og udbygger I kontakten til de mennesker, så I ser dem igen? Man kan også sige, at I har en helt unik mulighed for at konvertere anonyme mennesker til at få en direkte og personlig kontakt, som kun lige er begyndt. Her kommer digitale værktøjer ind i billedet og bliver både meningsfulde og nødvendige.

Kirken skal konvertere anonym statistik til menneskelige relationer

Et sogn har en unik position i samfundet og en kompleks opgave. Det dækker et relativt stort antal indbyggere, hvoraf en overvejende del også er

Foto: Sophie Nielsen

medlemmer. Og i alle tilfælde vil kirken ofte henvende sig til og tage sig af alle – uanset medlemskab. Det er for selv små sogne ofte over 1.000 mennesker(!) i alle aldre og på tværs af baggrunde og interesser. De fleste andre organisationer ville anse opgaven for umulig, men det kan kirken jo ikke tillade sig. En kompleks opgave for ganske få medarbejdere, og her kan digitale værktøjer gøre en afgørende forskel. De udgør en central del af løsningen, der skal understøtte arbejds-gange og holde styr på kommunikationen med de mange mennesker. De skal kunne hjælpe kirken med at række helt ud til det enkelte menneske med relevant indhold og på en personlig måde – men til mange på én

Christian Steffensen er stifter og direktør i ChurchDesk, en dansk softwarevirksomhed med hovedkvarter i København.

ChurchDesk er en platform til at understøtte kirkens udvikling og til at komme i kontakt med flere mennesker. Virksomheden arbejder med over 3.000 kirker i hele Europa.

gang. Kirken skal så at sige kunne konvertere tal og statistik til menneskelige relationer, så kirken når bredere ud til flere mennesker og ikke lader sig nøjes med at måle anonyme tilskuere.

Det er nu, kirken skal udnytte de digitale værktøjer til at nå bredere ud i sognet

Det seneste års digitale indhold er blevet besøgt, set og læst af rigtig mange mennesker, og det giver en god grund til at gå i gang netop nu. Man kan med fordel udbygge relationen til dem, der besøger jeres hjemmeside og ser videoer på YouTube. Det skal være let og relevant for at holde kontakten og høre fra jer igen. Hvis I benytter jer af tilmeldinger til arrangementer, vil I automatisk kunne indhente samtykke, og personen vil automatisk kunne tilkendegive interesse for at høre fra jer. Det er iflg. vores data den absolut mest udbredte måde for mennesker at holde kontakt til kirken. Hvis I ikke er gået i gang med den digitale kommunikation, kan et målrettet nyhedsbrev til f.eks. familier være et godt sted at starte. Over tid kan det udvikle sig og blive til et værktøj, som kan hjælpe med at nå ud til så godt som alle i sognet. Vi ser faktisk sogne, som har opbygget en direkte og digital kontakt til størstedelen af sognets indbyggere efter flere års vedvarende indsats. Det er en kontaktflade, som kun er mulig, fordi man prioriterer arbejdet og måler det som giver mening. Værktøjerne gør det ikke i sig selv. I det digitale fagsprog taler man om at "konvertere" besøgende, hvilket jo egentlig er velkendt i netop kirken. Når I producerer indhold og samler mennesker, kan I arbejde med at konvertere den besøgende og dermed fastholde og udbygge relationen. Det kunne være, at I tilbyder at sende et link til nye videoer, når de bliver offentliggjort – så man ikke tilfældigvis skal falde over dem på Facebook. Eller give mulighed for at få en regelmæssig e-mail med de kommende arrangementer, som er målrettet den enkelte person eller målgruppe. Det hele begynder og slutter med at overveje præmissen for succes. Jeg vil argumentere for, at kirken skal arbejde mere ambitiøst med at øge antallet af, hvor mange mennesker man er i direkte kontakt med. Det er et tal, som giver mening at måle og evaluere. Den relation skal hele tiden udbygges, og det kan kun løftes ved at bruge digitale værktøjer, som kan hjælpe med at udføre kommunikationen. På den måde bliver tallene til mennesker, og det er efter corona relevant som aldrig før. ■

Sarah Thorngreen Auken
sognepræst og mediekonsulent
i Helsingør Stift

Undgå kaos i den digitale kirke: Læg en strategi

Der bliver skabt uendelige mængder af indhold på sognekirkernes mange digitale platforme. Der bliver opdateret, streamet, snapped og sendt nyhedsmails som aldrig før. Noget af det bliver læst og set, måske endda kommenteret eller delt, før opmærksomheden er rykket videre til den næste mail eller den næste video. Men mange af kirkerne opslag er baseret på tilfældigheder og intuition og lægges op uden mål og retning.

Midt i en travl hverdag kommer de strategiske overvejelser til at begrænse sig til noget i retning af:

- "Det er lørdag. Vi har glemt at smide noget på Facebook – vi skriver lige, at der er gudstjeneste i morgen."
- "Vi har haft litteraturklubben på hjemmesiden i to uger – der er kun to tilmeldte – vi smider en email og håber, der vil tilmelde sig ti mere de næste tre dage."
- "Vi smider en forårsblomst på Instagram og skriver, at der er konfirmandtilmelding."

Sarah Thorngreen Auken er sognepræst og mediekonsulent i Helsingør Stift og er ved at tage en diplomuddannelse på journalisthøjskolen i digital journalistik med speciale i sociale medier. Du kan følge hende på LinkedIn, hvor hun laver opslag om kirken på de sociale medier.

- "Der er en ugle i kirketårnet. Den er næsten lige så nuttet som en panda."

Det kan sagtens give positive og nogle gange uventede resultater. I min egen fortravlede praksis er opslaget med uglen fx blevet et af Søborg Kirkes mest populære opslag. Men at sætte intuitionen over planlægningen er i det lange løb ikke bæredygtigt, målbart eller tilfredsstillende. Det understøtter ikke nødvendigvis kirkens formål, og det kræver tilmed formentlig lige så mange arbejdstimer som en bedre planlagt tilgang.

Hvad er en strategi?

Formålet med at have en strategi er, at I kan tage kvalificerede valg i forhold til jeres kommunikation. Den kan hjælpe jer med at bevare fokus, så det rigtige budskab finder den rigtige modtager. Den skal tjene som en køreplan, så I ved, hvad I vil gøre, hvornår I vil gøre det, og hvorfor I gør det.

En strategi kan også hjælpe jer med at frasortere arbejdsopgaver. Der er ikke ubegrænsede ressourcer til rådighed, når en kirke skal kommunikere, så det er ofte befriende at have gjort op med sig selv, hvad man ikke skal

gøre. Det er ikke alle budskaber, der nødvendigvis skal på alle platforme, og man har meget bedre gavn af at vælge bestemte platforme og gå uden om andre.

En digital strategi skal tage udgangspunkt i kirkens egne overordnede lokale formål og visioner og planlægge kommunikationen, så den understøtter dem. En hurtig googlesøgning afslører, at mange kirker har arbejdet med deres mission og vision. Her et par eksempler:

- "Vi vil forkynde Jesus Kristus for hele sognet, på en vedkommende, forståelig og engageret måde, så kirken og menigheden opfattes som åben og indbydende"
- "at tro, håb og kærlighed kan blive en levende virkelighed for mennesker og at fremme gode relationer mellem mennesker i sognet"
- "Kirken er en naturlig del af livet – gennem hele livet. Kirken bidrager til fællesskab med kristendom og kultur i lokalsamfundet"

Det er jo alt sammen gode og velgennemtænkte visioner, men et eftersyn på de respektive kirkers platforme viser, at det er svært at se, hvordan det bliver efterlevet i den digitale kommu-

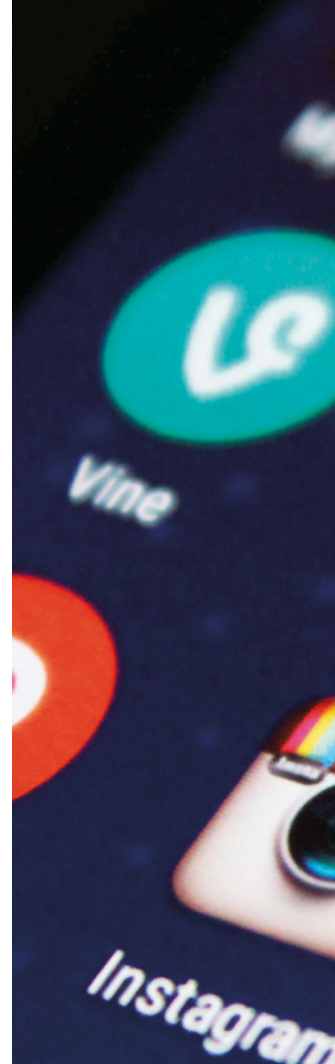

Foto: iStock.com

nikation. Alle tre kirker arbejder afsenderorienteret: De taler ud fra sig selv, men ikke nødvendigvis hen til modtageren. Risikoen for, at det gode budskab bliver tabt i processen, er overhængende. Der bliver ikke formidlet tro og kærlighed i endnu en livestream af en gudstjeneste eller endnu et kalenderopslag for en søndagshøjmesse.

Spørgsmål til overvejelse:

- Hvad er det helt unikke, som I kan give jeres modtagere i en digital kontekst?
- Hvordan kan I skabe sammenhæng mellem det I er som kirke og det I gerne vil med jeres kommunikation?

Hvilket problem forsøger I at løse digitalt?

Hjemmeside, nyhedsbrev, sms-service og alle de sociale medier er alle sammen gode redskaber til at hjælpe jer med at opnå det, I gerne vil. Men det er vigtigt, at I finder ud af, hvilken problemstilling I gerne vil løse lige i jeres sogn, som de digitale platforme kan hjælpe jer med. Er det dåbspro-

centen? Er det et faldende antal konfirmander? Vil I gerne give mere tro, håb og kærlighed i folks liv? Vil I gerne vise, at I er en lokal medspiller? Vil I facilitere en samtale om livets store spørgsmål?

Spørgsmål til overvejelse:

- Hvilket problem forsøger jeres kanaler at løse på nuværende tidspunkt?
- Hvordan kan den digitale kommunikation hjælpe jer på vej?

Hvem er jeres målgruppe? Og hvad ønsker I, at målgruppen skal gøre?

Det er helt essentielt, at I overvejer jeres målgruppe. Hvem er det, der skal se jeres videoer eller tilmelde sig jeres nyhedsbrev? Er det mennesker, der i forvejen kommer i kirken? Er det kir-

kesidens følgere på Facebook? Er det dem, som ikke har fået deres barn døbt under corona-epidemien?

Husk, at man som afsender ikke nødvendigvis selv tilhører den målgruppe, så ofte kan man ikke bruge sig selv som barometer. Som læser af denne artikel er du sandsynligvis blandt de fem procent i sognet, der af sig selv er kirkeligt engageret, men din modtagergruppe er hele sognet.

En måde er at lave "personaer", dvs. fiktive beskrivelser af dem, I ønsker skal modtage jeres budskaber. En persona-beskrivelse vil for eksempel indeholde personens job, baggrund, værdier, mål og motivationer. Hvad vil få den 35-årige travle sygeplejerskemor til at melde sin datter til børnekor? Er det noget, I kan skubbe til digitalt?

Og hvilken handling ønsker I, at de skal udføre? Det kan være meget andet end at komme til højmessens søndag

Fortsættes side 22 ►

formiddag. Skal de klikke på et link? Skal de skrive en kommentar? Vil I have, de deler jeres opslag? At de fortæller om det til venner af familie? Eller noget helt femte.

Spørgsmål til overvejelse:

- Hvordan finder I tal og fakta om jeres målgruppe?
- Overvej, hvilken respons I ønsker fra målgruppen.
- Hvordan tilpasser I jeres kommunikation til målgruppen efter den respons, I ønsker?

På hvilken platform befinder målgruppen sig, og har I de nødvendige ressourcer?

Man kan stadig møde mennesker, som har den opfattelse, at de sociale medier især er for de "unge", og at det derfor er dem, man kommunikerer med online. Men i dag er spørgsmålet ikke, om man bruger sociale medier, men snarere hvilke platforme man bruger. De platforme, de fleste kirker bruger, Facebook og Instagram når ikke så langt i forhold til de helt unge, for hvem det snarere er snapchat, TikTok og Youtube, der er i spil. Hver platform fungerer på sin egen måde, og det er en større indsats at komme til at bruge en ny platform effektivt. Derfor er det igen vigtigt, at man overvejer såvel tilvalg som fravalg. Det er helt i orden at ville møde de unge på TikTok, men hvad er formålet med det, og har man faktisk ressourcer og kompetencer til at gøre det effektivt?

Hvorfor skulle konfirmandforælderen følge sin lokale sognekirke på Instagram? Det ville være mere sandsynligt, at hun blev følger undervejs i konfirmandforløbet – ikke inden tilmelding. Ville det være mere effektivt og alt rigeligt, med en tilmeldingsformular på hjemmesiden?

Der findes masser af værktøjer til at

undersøge, hvem der er hvor, og hvordan de bruger de forskellige medier. En væsentlig fordel ved at arbejde digitalt, er, at der meget ofte er tal, fakta og evidensbaserede data tilgængelige for ens strategiske overvejelser.

Her er det igen vigtigt, at man gør sig klart, hvilke ressourcer man har eller ikke har i huset. Hvis ens målgruppe fx ikke følger kirkens profil på de sociale medier, kan det være en god idé at lægge ekstra penge i annoncer, men noget af det kan også håndteres anderledes, hvis man fx har en præst, der har viljen og evner til at være sit eget medie og blive en mere markant profil på en eller flere platforme, så kan den personlige rækkevidde være en god hjælp til at få kirkens budskaber frem til målgrupperne.

Det er også spørgsmålet, hvem der har tid og teknisk kunnen til at producere indholdet. Hvem kan tage billeder? Hvem er tekniker, når lydoptagelsen driller?

Et enkelt opslag, der rammer modtageren, er bedre end fem tilfældige og uengagerede.

Spørgsmål til overvejelse:

- Befinder I jer på den rigtige platform?
- Hvordan prioriterer I jeres ressourcer og kompetencer og får sat tid og økonomi til at udvikle og vedligeholde og efteruddanne dem, sidder med opgaven til daglig?
- Har I overblik over tidsforbruget?

Hvordan måler I, om jeres indsats rykker?

En strategi er et dynamisk stykke arbejdsplan, som løbende skal justeres. Fordelen ved at arbejde digitalt, er at det er muligt at trække de relevante tal frem, sammenligne og justere.

Det kan være svært at sige, hvornår noget er en succes eller ej. Det er også svært at sammenligne sig med andre. Det er bedst at sammenligne sig med sig selv. En måde er at lave det, man kalder en "nulpunktsanalyse", hvor man samler alle de tal, man kan. Fx

- Hvor mange åbner nyhedsbrevet?
- Hvor mange liker et opslag?
- Hvor længe ser folk videoen eller livestreamingen?

Derefter vælger man et indsatsområde og arbejder med sit indhold, så det understøtter jeres valgte mål.

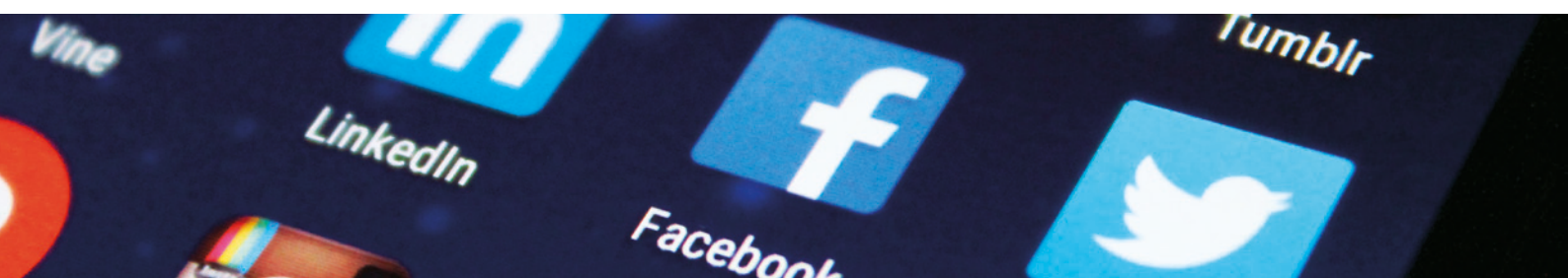
Spørgsmål til overvejelse:

- Hvad ønsker vi at måle på hos os?
- Hvor tit skal vi evaluere vores digitale arbejde, og hvordan får vi det implementeret?

Hvilket indhold fanger?

Efter at det strategiske benarbejde er gennemført, er det tid til at arbejde modtagerorienteret for at gøre jeres indhold skarpt og præcist. Sæt jer gerne flere sammen til en brainstorm. I vil sandsynligvis opdage, at det ikke bare er nemmere, men også meget sjovere og mere inspirerende at arbejde med jeres indhold, når I nu har et klarere billede af, hvem I gerne vil nå, og hvilken reaktion I gerne vil have fra dem.

Det er vigtigt, at I indbygger en aktiv praksis med at evaluere jeres forskellige opslag, så I kan få et bedre billede af, hvad der faktisk virker hos jer. Alle de centrale social media-platforme har udmærkede og lettilgængelige værktøjer til at se, hvor lang rækkevidde ens opslag har, hvor mange interaktioner de har fået osv. Lærer man sig at bruge dem, behøver evalueringsprocessen ikke engang at være synderligt arbejdskrævende; det er ofte mere et spørgsmål om vane. ■

REGLER OG GODE RÅD

i forbindelse med livestreaming af gudstjenester

I forbindelse med livestreaming er der flere regler både vedr. GDPR og KODA, man skal være opmærksom på.

Livestreaming af en gudstjeneste er lovlig, men man må ikke lade den ligge til senere brug

Kirkeministeriet har gjort opmærksom, at der i forhold til GDPR-reglerne er hjemmel til at livestream en gudstjeneste (altså sende den direkte). Men det er IKKE tilladt, at man efterfølgende lægger optagelserne på sin hjemmeside, Facebook eller andre steder, så gudstjenesten kan ses på et andet tidspunkt.

Ingen KODA-afgift ved livestreaming

Der er ingen KODA-afgift ved livestreaming. I forbindelse med gudstjenester vil kirker ofte fremføre udgivne værker (f.eks. salmer eller tekster), som er ophavsretligt beskyttede. Et værk er beskyttet fra dets frembringelse og i ophavsmandens levetid plus 70 år, regnet i hele år. Normalt må man fremføre udgivne værker offentligt, som ikke er et sceneværk eller et filmværk, når det sker til brug ved en gudstjeneste. Kulturministeriet har bekræftet, at det ligeledes gælder, når man livestreamer en gudstjeneste. Der skal altså ikke betales til Koda eller andre, når man f.eks. bruger beskyttede salmer eller bibeltekster i forbindelse med gudstjenester og en samtidig livestreaming.

Kopiering af andres tekster, noder og billeder kræver altid en tilladelse

Hvis man livestreamer direkte fra sognets egen hjemmeside, og det kun ligger på siden på selve dage, er man dækket, hvis man har en basis-aftale med Copydan Tekst og Node. Men det gælder ikke, hvis man lægger livestreamingen offentligt ud på Facebook, Youtube eller andre sociale medier. Læs

Fotobyline: Istock.com

mere om livestreaming på <https://tekstognode.dk/virksomheder/offentlig/sogne-kirker-og-trossamfund/det-kan-i-med-en-aftale/streaming-af-aktiviteter-i-folkekirken/>

Kopiering eller gengivelse af andres udgivne tekster, noder og billeder kræver altså altid en tilladelse fra rettighedshaveren bag, med mindre forfatteren eller kunstneren er død for mere end 70 år siden. Dette gælder også digital gengivelse af salmer og Bibelen i forbindelse med en livestreaming. Det vil sige, at hvis man sætter undertekster på en livestreaming, så skal man kontakte rettighedshaveren eller dennes arvinger af rettighederne og lave en individuel aftale. I kan evt. kontakte Copydan Tekst & Node for nærmere information vedrørende rettighedshaver.

Hvis I overdrager transmissionen til f.eks. en radio- eller tv-station, gælder

Der er gode råd at hente på stifternes hjemmesider eller folkekirken.dk. I forbindelse med coronanedlukningen blev Facebookgruppen "Den digitale kirke – hele landet" oprettet". Her er der mange gode råd at hente, både hvad angår regler, men også vedr. mere tekniske problemer etc. Man er også velkommen til at komme med sine spørgsmål eller dele erfaringer på siden.

der andre regler i forhold til ophavsret. I så fald kan man rette henvendelse til stiftet for at få yderligere vejledning.

Teksten her er udarbejdet på baggrund af oplysninger fra www.folkekirken.dk og Facebookgruppen "Den digitale kirke – hele landet" ■

Pernille Hornum

Leder af SPN – Sjælesorg på Nettet,
www.sjaelesorg.nu

"Sjælesorg på Nettet" under coronakrisen

"Sjælesorg på Nettet" (SPN), folkekirken digitale indgang til sjælesorgssamtaler, blev i januar 2020 en permanent del af folkekirken tilbud til befolkningen efter at have fungeret som et treårigt projekt fra 2017-2020. Allerede fra lanceringen af "Sjælesorg på Nettet" den 1. februar 2017 var der tilstrømning af konfidenter, der loggede sig ind på sjaelesorg.nu for at få anonyme, fortrolige samtaler gennem chat med en af sjælesørgerne. Det viste

Selvom der er mange, der ved, at man kan få samtaler med en præst, er der stadig en stor gruppe, der er i tvivl om, de vil benytte sig af det, og det kan skyldes, at man ikke ved, hvad sjælesorg dækker over, og hvad man kan tale med en præst om.

sig hurtigt, at der var et stort behov blandt folk i alle aldre for at chatte i det anonyme samtalerum, som er uden specifikke kriterier for, hvem der kan henvende sig, køns-, alders- og temamæssigt. I takt med den kontinu-

erlige formidling og udbredelse til befolkningen om sjælesorg – og hvad det vil sige at få sjælesorg – er der flere, der henvender sig for at få sjælesorg; omsorg for sjælen.

Flere og flere er blevet bekendt med tilbuddet

Årlige kampagnefremstød rettet mod forskellige målgrupper har gjort sit til, at flere og flere er blevet bekendt med muligheden for at få sjælesorg online. I samarbejde med kommunikationsbureauer producerede vi de første tre år tre forskellige konkrete produkter. En musikvideo, en produktion af en ny version af musikeren Sebastians kendte sang "Du er ikke alene", der primært henvendte sig til unge, tre videoer, der rettede sig mod ensomme mænd, og en tredje kampagne, der henvendte sig til kvinder. Både den eksterne kommunikation til befolkningen og medierne og den interne kommunikation i folkekirken til præsterne, menighedsrådene og menighederne er en væsentlig kilde til, at folk opdager, at der i dag både er mulighed for at få traditionelle sjælesorgssamtaler ansigt til ansigt med en sognepræst og digitalt og anonymt fra sin smartphone, iPad eller pc, hvor end man befinder sig.

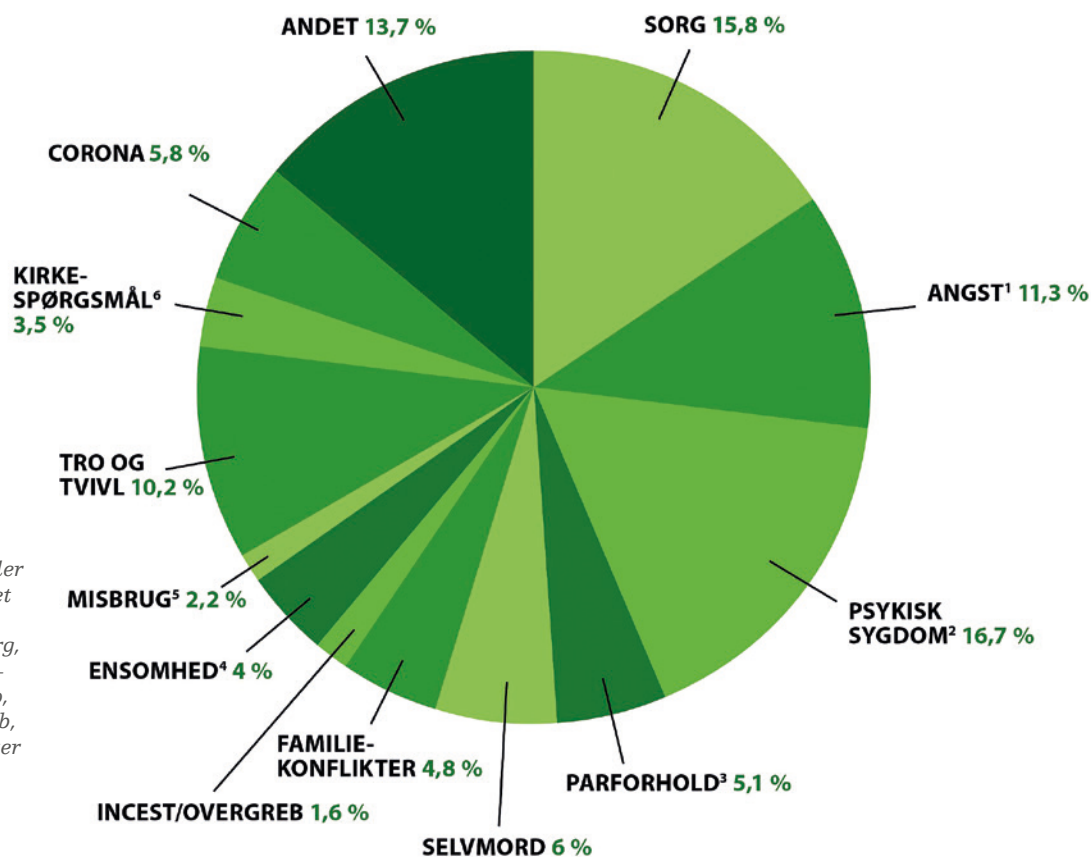
Temaerne, som folk henvender sig med på sjaelesorg.nu, er et bredt spekter af forskellige eksistentielle dilemmaer: sorg, ensomhed, mindreværd, seksuelle overgreb, utroskab, tro, psykisk og fysisk sygdom, tab, skilsmisse og familiekonflikter er blot nogle af de mange emner i samtalerne.

Stigende antal henvendelser under coronaen

Coronakrisen satte i marts 2020 en ny dagsorden for os alle, og det har betydet, at flere end sædvanligt har haft brug for et lyttende øre og at få delt sine tanker og følelser i samtaler med sjælesørgerne. På sjaelesorg.nu var der ved den første nedlukning af samfundet fra marts til juni måned mere end dobbelt så mange så mange, der henvendte sig end i en tilsvarende periode på tre måneder før nedlukningen af samfundet. Da kirkerne som det øvrige samfund også lukkede, udvidede "Sjælesorg på Nettet" åbningstiden, så det var muligt at chatte online med sjælesørgerne fra kl. 10.00-22.00 dagligt.

En del af det stigende antal henvendelser har været coronarelaterede. Samtalerne har konkret drejet sig om frygt, utryghed og ensomhed i forbindelse med pandemien på den ene side og familiekonflikter, uvished og håndtering af en anderledes hverdag på den anden side. Andre har henvendt sig med eksistentielle dilemmaer, der måske har ulmet i længere tid, også før pandemien spredte sig i samfundet, og som er blevet mere påtrængende under den tvungne isolation og den mere begrænsede hverdag. Folk har haft mere tid til refleksion og eftertanke omkring deres livssituation, så flere vælger at dele det, de har på hjerte, i en fortrolig og anonym samtale med en præst på Sjaelesorg.nu.

I en tid hvor samfundsmæssige restriktioner begrænser vores sociale liv med hinanden, er den digitale adgang til sjælesorgssamtaler på sjaelesorg.nu

Temaerne, som folk henvender sig med på sjælesorg.nu, er et bredt spekter af forskellige eksistentielle dilemmaer: sorg, ensomhed, mindreværd, seksuelle overgreb, utroskab, tro, psykisk og fysisk sygdom, tab, skilsmisse og familiekonflikter er blot nogle af de mange emner i samtalerne.

1. Frygt

2. Depression, spiseforstyrrelser, anoreksi, selvskade

3. Kærestesorger, singleliv, utroskab, skilsmisse

4. Tomhed, meningsløshed

5. Vold

6. Nadver, dåb, møder med Gud, engle, eskatologi, nysgerrighed om SPN, frikirke, bøn, skyld og skam, tilgivelse og anger, skriftsted

oplagt. Coronakrisens motto ”sammen hver for sig” er netop det, konfidenterne oplever, når de logger ind på Sjælesorg.nu. De kan henvende sig uden at føle sig utrygge eller frygte smitten, og samtidig få en nær samtale med en sjælesørger.

I det forgangne år er henvendelserne steget og udligner sig igen i takt med åbning og nedlukning af samfundet, jf. oversigt herunder.

Podcastserie om sjælesorg

Folkekirken Uddannelses- og Videnscenter har for nyligt lavet en befolkningsundersøgelse, som viser befolkningens kendskab til sjælesorg. Den viser, at 72 % af de adspurgte har viden om, at de kan få en gratis og fortrolig samtale med en præst. Og hele 30 % – knap en tredjedel – svarer, at de er uafklarede om, hvorvidt de vil tale med en præst om personlige proble-

mer, men at de ikke afviser det. Derudover svarer 22 %, at de gerne vil have sjælesorg hos en præst.

Tallene indikerer, at selvom der er mange, der ved, at man kan få samtaler med en præst, er der stadig en stor gruppe, der er i tvivl, om de vil benytte sig af det, og det kan skyldes, at man ikke ved, hvad sjælesorg dækker over, og hvad man kan tale med en præst om. Derfor er der behov for, at vi fra folkekirken side kontinuerligt fortæller, oversætter og formidler, hvad sjælesorg, omsorg for sjælen, betyder. Det er ikke sjældent, at vi på Sjælesorg.nu møder konfidenter, der er i tvivl om, hvad sjælesorg dækker over, og nogle forstår ordet sjælesorg som ’sorg i sjælen’ eller ’sår i sjælen’.

I januar 2021 lancerede ”Sjælesorg på Nettet” i samarbejde med folkekirken.dk en podcastserie om sjælesorg, som netop skal vise befolkningen,

hvad sjælesorg betyder, og det brede spekter af eksistentielle dilemmaer og vilkår sjælesorgssamtaler kan handle om.

Sjælesorgssamtalen er et fortroligt og intimt rum til samtale mellem konfident og præst, og med podcastserien åbnes dette rum for lytteren med håb om at afmystificere, afklare og give flere indsigt i, hvad der menes med sjælesorg. Da sjælesorgssamtalerne på Sjælesorg.nu er anonyme, hvor både præst og konfident ikke giver sig til kende med ansigt, navn, køn eller alder, kan vi kun fortælle om rammerne og temaerne for samtalen og ikke vise den, som vi kan med den traditionelle sjælesorgssamtale, hvor præst og konfident mødes ansigt til ansigt.

Vi tror og håber på, at vi med podcastserien med ti forskellige episoder, med ti forskellige eksistentielle dilemmaer og vilkår, forskellige præster og ti forskellige konfidenter kan give befolkningen mulighed for at henvende sig til en sjælesørger for at få sjælesorgssamtaler, enten på Sjælesorg.nu i en chatsamtale med en af sjælesørgerne der eller ved at henvende sig fysisk til en sognepræst og få en samtale ansigt til ansigt. ■

Før nedlukning af samfundet	12.12.2019-12.3.2020	449
Under første nedlukning af samfundet	12.3.2020-12.6.2020	952
Under genåbning af samfundet	12.6.2020-12.9.2020	456
Ved smittestigning	1.10.2020-1.1.2021	618
Året før samme periode	1.10.2019-1.1.2020	322

Finn Andsbjerg Larsen
leder af Folkekirkens Konfirmandcenter,
der hører under Folkekirkens Videns-
og Uddannelsescenter

Konfirmationsforberedelse i et coronaår

Landets præster er i 2020/21 blevet mødt af nye udfordringer. Fagligt er de blevet tvunget ind i et nyt rum, hvor de er blevet mødt af krav om it-teknisk opkvalificering, pædagogisk nytænkning og inddragelse af en persondatalov, der vanskeliggør den opgave, de er blevet tildelt. Endelig skal de foretage didaktiske overvejelser over, hvordan man formidler livsnær teologi via en skærm.

Det har været et travlt år i Konfirmandcenteret. Fra tidligere kun at udvikle og formidle analoge ideer og materialer til præster og kirke- og kulturmedarbejdere har kravet været online-materialer, der kan igangsættes og gennemføres i konfirmandernes eget hjem. Dermed har Konfirmandcenteret skullet nytænke de pædagogiske og didaktiske tilgange. Primærmålgruppen for Konfirmandcenteret var pludselig ikke kun præster og kirke- og kulturmedarbejdere, men også 45.000 konfirmander.

Direkte til konfirmanderne

Konfirmandcenteret skulle altså levere materiale og forløb direkte til konfirmanden, så forberedelsen, der normalt sker i præstegården eller sognegården, skulle slå igennem i konfirmandens hjem på en telefon eller PC.

Vi fik i starten af marts 2020 udviklet en række selvkørende materialer om påske og pinse, som blev distribueret ud via vores hjemmeside. Vi kaldte dem E-forløb, og de blev forfinet og udviklet hen over sommeren, så da den anden nedlukning nærmede sig, var vi mere forberedt.

Ved den første nedlukning bestod meget undervisning af fremsendte beskeder via sms og email, men en væsentligt ting manglede, nemlig samtalen.

Den didaktiske udfordring

Uden den direkte dialog er det vanskeligt at tale om eksistentielle og trosrelate-

rede spørgsmål, og vi måtte derfor gå en anden vej. Opgaverne skulle udføres, så konfirmanderne i det mindste skulle reflektere, overveje og i enkelte tilfælde handle.

Selv om det letteste var at lade konfirmanderne læse sig til viden og derefter stille "læs og forstå"-spørgsmål, så var der to store udfordringer:

- Konfirmationsforberedelse er meget mere end faktuel viden.
- Og så er der en relativ stor gruppe af 13-15 årige, der ikke er store læsere og slet ikke kan tilegne sig svære bibeltekster.

Konsekvensen blev blandt andet, at alle bibeltekster blev indlæst, så konfirmanderne kunne gennemlytte teksterne. Mange af refleksionsopgaverne var baseret på billeder, og så var der ofte indlagt praktiske opgaver som at bage, tegne, tage billeder, gåture med familien, samtale med venner og efterfølgende dokumentere det. Ofte afsluttede vi forløbene med en meditativ stund eller en bøn.

Fokus var i flere tilfælde oplevelse og stillingstagen, og selvom det ikke løste alle udfordringer, holdt det kontakten mellem præster og konfirmander ved lige.

Nedlukning

Ved den første nedlukning den 11. marts 2020 blev der ikke stillet krav fra landets biskopper om fortsat konfirmationsforberedelse. Nogle steder holdt man fast i kontakten, andre steder gav

man konfirmanderne fri. Ved den anden nedlukning, som blev total den 1. januar 2021, skrev biskopperne, at konfirmationsforberedelsen skulle foregå virtuelt, hvilket krævede en hurtig oplæring.

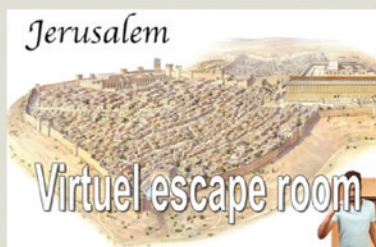
I vintermånederne havde vi således 1275 præster igennem på webinar-kurser, hvor de skulle klædes på digitalt og pædagogisk til deres nye virkelighed som konfirmandundervisere bag en skærm. Der blev gennemgået diverse redskaber til møder på internettet, hvordan man skabte interaktion og liv bag skærmen. Alle kurser blev fulgt op af vejledningsvideoer, så man kunne fordybe sig eller få svar på tekniske udfordringer.

Det har været en ekstrem stejl læringskurve for mange af landets præster, men det er vores vurdering, at mange har haft succes med forløbene. Det første møde var for mange en teknisk udfordring, men med hjælp fra skoler og it-dygtige konfirmander er meget lykkedes. I et sogn endte det med, at det var en konfirmand, der inviterede præst og konfirmand ind, og så styrede han alt det tekniske, så konfirmationsforberedelsen kunne gennemføres.

Escape Room

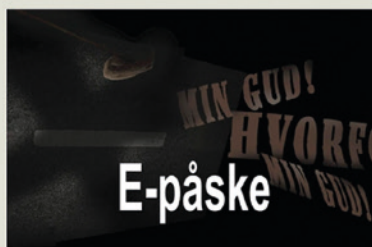
Opgaveside med kodeløsninger blev det nye hit i februar og marts måned 2021. Her kan konfirmanderne gå på opdagelse i lignelsen om den fortabte søn, til en gudstjeneste eller finde rundt i Jerusalem og få svar på centrale spørgsmål om påske og pinse.

Fjernundervisning

- Pinsen i Jerusalem - [klik her](#)
- Påsken i Jerusalem - [klik her](#)
- Gudstjenesten - [klik her](#)
- Escape room - Den fortabte søn - [klik her](#)

Vejledning til de 4 escaperoom kan findes - [klik her](#)

1. Palmesøndag - [klik her](#)
2. Skærtorsdag - [klik her](#)
3. Langfredag - [klik her](#)
4. Påskedag - [klik her](#)
5. 2. påskedag - [klik her](#)
6. Påskequiz - [klik her](#)

1. Fanfiction over palmesøndag - [klik her](#)
2. Lidelse og død - [klik her](#)
3. Påsken i nutidige billeder - [klik her](#)
4. Påskevandring med lyd - [klik her](#)

I en blanding af oplæste tekststeder, orgelmusik, salmevers, puslespil og ikke mindst eksistentielle spørgsmål kommer konfirmanderne langt omkring sideløbende med, at det er en leg, hvor man skal finde den afsluttende kode til opgavens løsning.

Materialet har sit afsæt i den samme tænkning, som når 13-15 årige spiller spil, så sjovt var det at opleve, at mens konfirmanderne kunne finde frem til svarene på kort tid, ringede præsterne og spurgte efter hjælp!

GDPR

Som en skygge over hele forløbet har der været nogle udfordringer omkring persondata. Såkaldt religiøs kommunikation må ikke foregå på sms, mail eller tilsvarende. Udfordringen skabte en del frustration, og en løsning er endnu ikke fundet.

Dog arbejder vi i samarbejde med folkekirkens IT-kontor på en applikation, hvor konfirmander og præster kan holde den digitale kommunikation ved lige uden at bryde persondataloven.

Frafald?

I løbet af et normalt konfirmandforløb er der ofte nogen, der falder fra og vælger ikke at blive konfirmeret alligevel. I øjeblikket hører vi dog, at der er præ-

Fakta om Konfirmandcenteret

- Målgruppen er præster og kirke- og kulturmedarbejdere, der arbejder med børnekonfirmander og konfirmander, samt derudover varetage kontakt til de kirkelige børne- og ungdomsorganisationer
- 1,6 fuldtidsstillinger aktuelt 2,1
- Indsamler og udvikler undervisningsforløb og undervisningsmaterialer
- Rådgiver og laver konsulentarbejde
- Tilbyder undervisning over hele landet i stifter og provstier
- Drifter tre hjemmesider og en webshop:
www.konfirmandcenter.dk
www.kirken-underviser.dk
www.kateket.dk
www.shop.konfirmandcenter.dk

ster, der oplever et større frafald end normalt. Måske føler de unge sig ikke rigtig som en del af en konfirmandsammenhæng, måske er relationen til præsten så flosset i år, at det også har betydning, eller måske har dialogen manglet i så høj grad, at der er så mange ubesvarede spørgsmål og tvivl, som stadig hænger i luften? Det tyder på, at der er et påtrængende relations- og dialogarbejde, der trænger til at blive varetaget.

Har vi lært noget?

En præst blev i foråret 2020 glædelig overrasket over de første erfaringer. Konfirmander, der aldrig sagde et ord, deltog pludselig i konfirmationsforbe-

redelsen. De gav sig til kende i sms og mail, havde holdninger og tanker, som de delte med præsten.

Erfaringerne er mange, og tilgangen til virtuel kommunikation er styrket. Det kan komme til gavn på flere planer. Traditionel konfirmationsforberedelse kan kombineres med hjemmeopgaver, mobiltelefoner kan inddrages i det daglige forløb, når der skal tages billeder, laves besvarelser etc. i sygdomsperioder eller fremtidige (lokale) nedlukninger kan afhjælpes med fjernundervisning.

Men lige nu savner såvel konfirmander som præster relationen og mødet, hvor der kan krammes og samtales om stort og småt. ■

KONFIRMANDER i en corona-tid

Hvad gør man med 50 konfirmander, når man ikke må mødes med dem i kirken? Ja, så mødes man jo naturligvis udendørs – men hvad gør man, når man heller ikke må mødes med dem udendørs pga. benhårde restriktioner? Det var det dilemma, som jeg og rigtig mange andre af landets sognepræster, måtte forholde os til, efterhånden som Danmark lukkede mere og mere ned i forbindelse med, at kontakttallet for Covid19 steg.

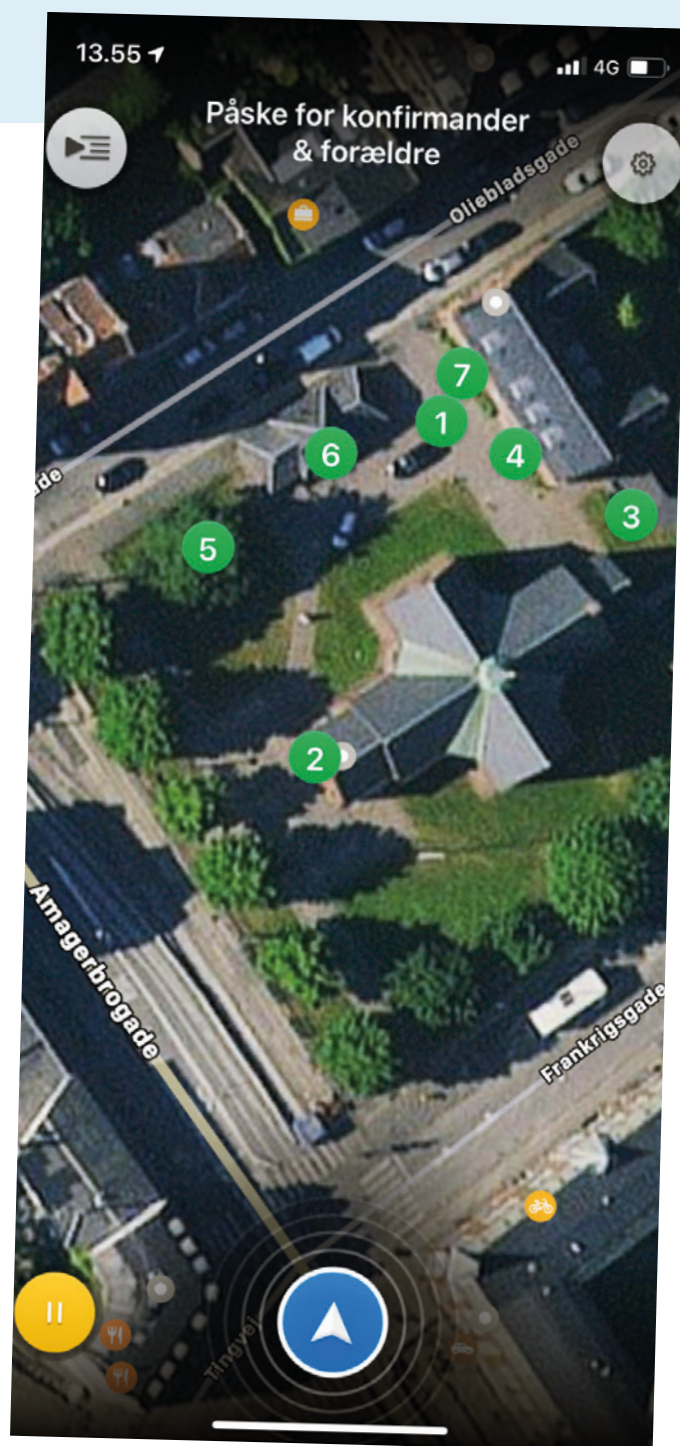
Digitalt orienteringsløb med Mapop

Min redning viste sig at være Mapop – et online-program med tilhørende mobil-app, der i al sin enkelthed gør det muligt at kombinere læring og bevægelse, som de selv beskriver det.

Man kan bedst beskrive Mapop som den digitale version af de gode gamle orienteringsløb, man var på, dengang man gik til spejder. Du fik et kort i hånden og så skulle du ellers bare ud i skoven og finde laminerede sedler med opgaver, der skulle løses, før du fik lov til at løbe videre og finde den næste post. Hos Mapop er kortet og de laminerede sedler skiftet ud med din mobiltelefon. Du åbner app'en og taster det rutenummer ind, som du har fået af din præst eller underviser, og så er du ellers i gang med det samme. Posterne dukker op på Google Maps på din skærm, så du får mulighed for at løse opgaven.

Send konfirmanderne verden rundt

Det hele bliver i bedste Olsen Banden-stil timet og tilrettelagt på forhånd hjemme ved computeren. Du placerer posterne på Google Maps og putter så ellers selv det indhold på, som du ønsker. Det kan være tekst, quizzer, videofilm, links eller billeder, og så bestemmer du selv, om man skal være fysisk ved posten eller kan løse opgaven på afstand – fx hjemmefra, hvis du er syg. Men det med, at man ikke behøver være fysisk til stede, betyder også, at du kan sende konfirmanderne verden rundt for at løse opgaver. Hvad med at lade dem vandre på Via Dolorosa Langfredag? Eller sende dem en tur i hælene på Paulus og lade dem besøge Korinth, Rom og Galatien? Kun fantasien sætter grænser.

Jeg fik sendt mine konfirmander rundt om vores kirke og på vores kirkeplads, en tur på kirkegården og ned til Amager Strandpark, hvor det handlede om vand og dåb. Nogle gange alene og andre gang med en ven eller forældre. Alt sammen coronasikret og vigtigst af alt ude i den friske luft på en rask gåtur væk fra den computerskærm, som er kommet til at fylde alt for meget i de stakkels børns liv det seneste år.

Anders Tangaa Jensen
sognepræst i Grevinge Sogn

Mikkel Vale
sognepræst i Tuse Næs og Hagested Sogne

FÆLLESSKAB i en usædvanlig adventstid

Tre menighedsråd, to præster og en håndfuld musikere var i november 2020 kreative for at række ud og gøre kirkerne synlige i december, da kirkerne gik en adventstid og en julefejring i møde, som de aldrig før havde set magen til, med aflysninger af store arrangementer og adgangsbegrænsninger til gudstjenesterne.

Fire sjællandske kirker rundt om Lammefjorden – Grevinge, Hagested, Hørby og Udby – dannede rammen om videoerne, og det var præsterne Anders Tangaa Jensen (sognepræst i Grevinge) og Mikkel Vale (sognepræst på Tuse Næs og i Hagested), der havde fået idéen og havde arbejdet med at realisere den.

Kalenderlyssang og opdagelse af juletraditioner

I mange hjem og skoler er det en fast tradition at tænde et kalenderlys og samles om det en stund, mens man tæller ned og glæder sig til jul. Sognepræst Mikkel Vale skrev en ny kalenderlyssang. Et vers til hver af de 24 dage om det, der gør vores liv godt, men også om dem, der kæmper og lider – og med et let omkvæd, så selv de små kunne synge med.

For at gøre det let for folk at synge med, blev den trykte udgave af kalenderlyssangen suppleret med 24 små film, som var produceret af lokale mediefolk og musikere, og som blev lagt på de sociale medier og kirkernes hjemmesider. Sognepræsterne Anders Tangaa Jensen og Mikkel Vale sang kalenderlyssangen, og efterfølgende gik de på opdagelse i alt det gamle juleskrammel: Kan det passe, at de ældste juletræer kommer fra nogle munke, der legede Adam og Eva ved Kundskabens Træ? Og hvorfor pynter vi træet med en stjerne i toppen?

Kalenderlyssangen var et digterisk eksperiment: At skrive en adventssang så rummelig, at alle kunne synge med. Dette var vigtigt i et år, hvor skoler og andre institutioner, på grund af pandemien, ikke kunne opleve den samme slags kirkebesøg og juleafslutninger, som de var vant til...

Kalenderlyssangen blev rigtig godt

modtaget både lokalt og i andre sogne, som også delte de små daglige videoer. Både i skoler og derhjemme blev der sunget med, og sangen skabte dermed et fællesskab i en usædvanlig adventstid.

Se afsnittene af "Kalenderlyssangen" på Facebook.

LIV I SOGNEKIRKEN – også i coronatider

Erfaringer fra Vipperød Sogn

I marts 2020 stod vi i Vipperød med en række spørgsmål: Hvordan kommer vi bedst ud til folk, når vi ikke kan mødes? Hvad skal der til for at være udadvendt som kirke i en tid som denne?

Med hjælp fra smartphones optog vi andagter fra kirken. Vi lavede online fyraftensang, hvor jeg spillede og sang fra Højskolesangbogen. Formålet var at gøre fællessangen tilgængelig for alle, også i en coronatid. Det var vigtigt for os at fastholde forbindelsen med folk, selvom det digitale univers er mere sterilt end det fysiske møde.

Vi lavede en online-julekalender, hvor vi optog en historie og et stykke musik til hver dag i december. Vi optog fastelavns gudstjeneste, hvor vi sang, dansede og klædte os ud. Herudover optog jeg orgelpræludiet til den kommende søndag med en lille introduktion, som blev lagt ud på Facebook, og vi lavede små babysalmesangsfilm, som kunne streames via YouTube.

Det tekniske har krævet meget

Selvom vores tekniske setup har været enkelt, har det krævet meget af os. På et tidspunkt blev jeg f.eks. irriteret over telefonens lyd kvalitet, og jeg købte en ekstern mikrofon. Vi måtte ofte tage optagelserne om flere gange, for den mindste fejl bliver meget tydelig i en optagelse. Optager jeg musik, er det ikke usædvanligt, at jeg bruger op til 7 forskellige "takes", og det tager flere timer, før jeg er klar til at offentliggøre det.

Herudover skulle filmene klippes sammen, og vi planlagde offentliggø-

relsen af Facebookopslagene, så de ikke kom oven i hinanden.

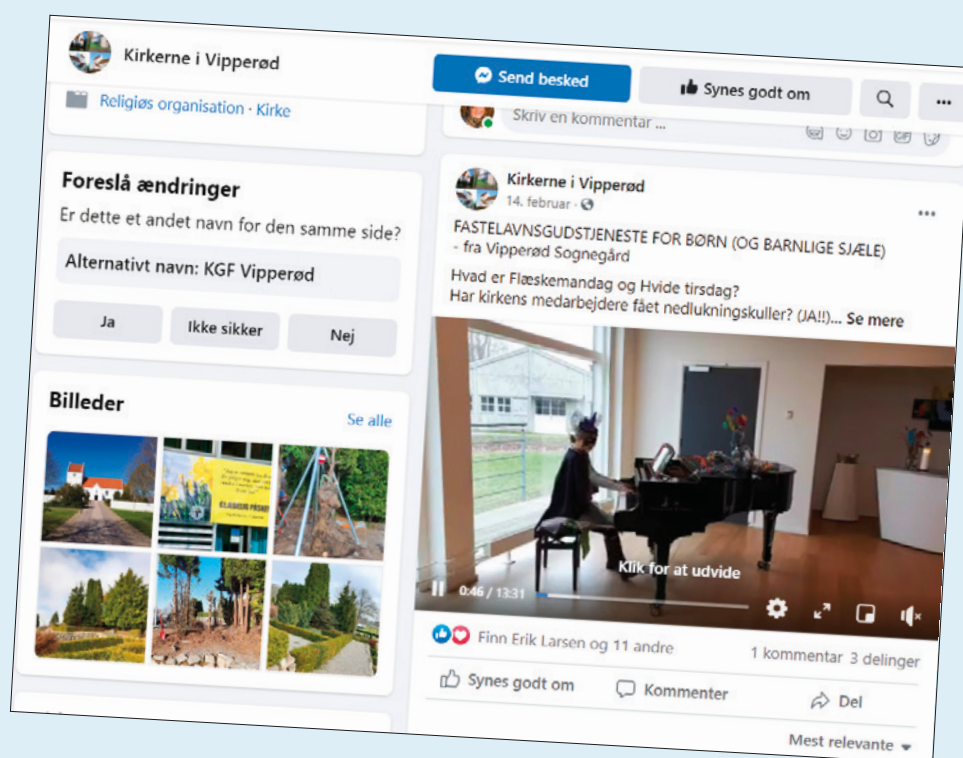
Det fysiske kan ikke digitaliseres

Folkekirken er båret af viljen til et menneskeligt fællesskab. At mødes til en sangaften med kaffebord kan ikke digitaliseres. På Facebook har vi to sanser i spil: Hørelsen og synet.

Ved en fysisk sangaften er der måske en smag af kringler, en duft af kaffe og våde jakker. Man bladrer i den smukke højskolesangbog, og i ikke-coronatider giver man hånd, mærker hinandens varme. Der er klaverets klimpren og synet af syngende men-

nesker. Vi bruger alle sanser. Dette er umuligt at genskabe digitalt.

Du kan blive fyldt af energi og mening ved at arbejde for noget, du skaber sammen med andre, f.eks. en fest eller et arrangement. Den oplevelse havde vi på ingen måde i vores optagelsearbejde. Nok kommunikerer vi budskaber ud, og nok er der folk, der synes at sætte pris på det. Men vi mangler det naturlige, menneskelige energiflow. Vi gjorde det dog alligevel. Vi ville skabe et liv omkring sognet, og en oplevelse af, at der både musikalsk og menneskeligt er masser af godt at hente i kirken, også i en ensom coronatid.

Nyt fra Kirkefondet

Studietur til Oslo – med inspiration til gudstjeneste- og kirkeliv

1.-4. oktober 2021

4 dage med foredrag, koncert, gudstjeneste, oplæg, samtale og meget mere.

Mød bl.a. Erik Hillestad og andre i "Kulturkirken Jakob". Hør Sindre Eide og Estrid Hessellund fortælle om norsk gudstjenesteliv, Ingeborg Sommer holde oplæg om "Begravelse – himmelsk nærværende" og Sturla Stålsett om "Sårbarhedens teologi og skrøbelighedens liturgi". Oslos biskop, Kari Veiteberg, fortæller om profetisk teologi og Jan-Olav Henriksen om gudstjenestens praksisdimensioner. Merete Thomasen giver indblik i det liturgiske reformarbejde og kirkens trosoplæring.

Pris: kr. 4350,- ekskl. rejse. Tilmeldingsfrist: 15. august

Studierejsen er arrangeret af Kirkefondet i samarbejde med Peter Arendt, Haslev Kirke, og Tine Illum, Værkstedet GudstjenesteLIV.

Læs mere på www.kirkefondet.dk

Kirkefondet inviterer til 2 inspirationsaftner om det aktive kirkerum i efteråret

Kirkefondet vil gerne hjælpe med at gøre åbne kirker til levende kirkerum, også uden for gudstjenesterne og andre planlagte aktiviteter. Derfor har vi gennem noget tid arbejdet med begrebet "det aktive kirkerum". Én ting er at åbne døren for besøgende, men det er noget andet at gøre rummet til et sted, hvor man bliver fristet til at gå på opdagelse, hvor man kan blive klogere på, hvad kirke og kristendom er.

Derfor inviterer Kirkefondet til to inspirationsaftner i efteråret om det aktive kirkerum for kontaktpersoner, menighedsrådsmedlemmer, ansatte eller andre interesserede fra nuværende og kommende vejkirker eller åbne kirker.

Vi har inviteret Karin Sundmark, der er tidligere stiftsadjunkt for gudstjenesteudvikling i Lund Stift i Sverige, og som også har stor erfaring med aktive kirkerum, til at holde et oplæg med inspiration fra Sverige.

Derudover vil udviklingskonsulent i Kirkefondet Berit Weigand Berg og generalsekretær Henrik Bundgaard Nielsen stå for to workshops, om hvad vi må i et kirkerum, og komme med eksempler på, hvordan man kan aktivere et kirkerum. Vi viser bl.a., hvordan man kan aktivere kirkerummet i den kirke, hvor inspirationsaftenen holdes. Der vil også blive tid til udveksle erfaringer omkring åben kirke og tiltag for de besøgende.

Aftenen vil også byde på et måltid mad.

Tidspunkt: Onsdag den 6. oktober kl. 17-21.30 i Klostermarkskirken i Ringsted eller torsdag den 7. oktober kl. 17-21.30 i Alderslyst Kirke ved Silkeborg

Pris: Kr. 300,- pr. deltager.

Tilmelding til cl@kirkefondet.dk senest onsdag den 20. september med angivelse af sogn, navn og e-mailadresse.

Sognestatistik – nye tal fra Danmarks Statistik

Bliv klædt på til at træffe beslutninger om aktiviteter, forandringer og ressourcebehov med en analyse fra Kirkefondet bygget på nye sognedemografiske tal fra Danmarks Statistik. I får faktuel viden om befolkningen i sognet præsenteret i diagrammer og tabeller med tilhørende forklaringer.

Priser fra kr. 4.500 + moms.

Se mere på www.sognestatistik.dk

Tema for næste nummer af "Kirken i dag":

Folkekirkens struktur

Kirken **i** dag

Kort og godt om kristendom og kirke

Kirkefondet har udgivet 6 små hæfter, der kort og godt fortæller om Bønner, Bibelen, Velsignelser, Salmer, Kirken og Gudstjeneste. Hæfterne er skrevet af anerkendte og dedikerede fag- og kirkefolk:

Bønner af provst Kirsten Jørgensen

Bibelen af professor emeritus Kirsten Nielsen

Velsignelser af tidl. sognepræst og forfatter Johannes Værge

Salmer af tidl. sognepræst og salmedigter Holger Lissner

Kirken af professor MSO Peter Lodberg

Gudstjeneste af sognepræst Jørgen Demant.

Hæfterne er velegnede til f.eks. kirkens besøgende, dåbs- og konfirmandforældre, konfirmander, brudepar etc., og kan bl.a. købes i en æske med 6 x 25 stk. hæfter, der kan stå fremme som et supplement til Kirkefondets æske med inspirationskort.

Hvert hæfte er på 24 sider og måler 7x10 cm. Hæfterne er illustreret og layoutet af Kim Broström. Idé og redaktion: Charlotte Lydholm

Æske med 6 forskellige kategorier af 25 små hæfter (150 hæfter i alt) – kr. 799,-

6 x 25 hæfter – kr. 600,- (4 kr. pr. stk.)

25 ens hæfter – kr. 125,- (5 kr. pr. stk.)

Alle 6 små hæfter (prøvepakke) – kr. 25,-

Læs mere om vore udgivelser
på www.kirkefondet.dk